

't Bedrogh des werelts

D.V. Coornhert

bron

D.V. Coornhert, *'t Bedrogh des werelts*. Jacob Aertsz Colom, Amsterdam 1630

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coor001bedr02_01/colofon.php

© 2015 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) features the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small checkmark-like shape above its stem.

't Boecxken totten Coopers.

*SO lustigh had Pendulph in't Latijn ghepresen
Den arbeyd naerstigh met die Deughde doorluchtigh,
Datse elck Leser most beminnen.*

*En so ancxtigh dede hy de Leelijcheyt vresen,
Van zotte traegheydt met beveynstheyt eersuchtigh,
Datse elck vyandt wert van binnen.*

*Maer want die nutte lust diemen hier moght winnen,
Voor al diese uyten Latijn niet konnen halen,
Onvruchtbaer verlooren wert.*

*Ben ick t'uwen oorbaer met naerstige sinnen
Rijmsghewijs na-gebootst in Ne'erlandsche Talen
Door DIERICK V.*

KOORNHERT.

**'t Bedrogh des Werelds, Of Van weeldighe ende veylighe ledigheydt.
Navolginge.
Pandylphi Collenvtl.**

† *Fabula.*

Die rijcke ^a *Orcus* bestade ter Echt,
Aen den goutbarenden ^b *Labor* oprecht
Nut, nootlijck, en ghemeen alle menschen,
Sijn Joncxste dochter lieflijck na wenschen
Aentreckig van schijn, en smekende befaemt
Maer leuy en sot ^c *Inertia* genaemt,
Belovende met haer Rijckdoms weelde,
Indien *Labor* Kinders by haer teelde.

't Was voorseyt vande ^d *Parce* waerachtigh,
So sy bleef met haren Man eendrachtigh,
Dat sy soude baren seven vruchten,
Dein elck soude eeren, dienen en duchten.
Maer so sy de eerlijcke Echt verachte,
Souden snoode Boelen, een snood geslachte,
Winnen aen haer snoodheyt hovaerdigh,
Tot schande van haer geslacht eerwaerdig.
Welcker winneloose gulsigheyt zadt,
Vernielen sou, haer aenge-erfde schat.

Also wert dees Bruylofte wijt vermaert,
In't huys vande ^e *Lares* ghetrouw van aerd,
Met grote costen ende heerlijckheyt,
Rijckelijc bereyt met begeerlijckheyt.

De welspreeckende ^f *Genius* voerde 'twoort,
Segghende, dees Vrouw, wiens schoonheydt elck bekoort,
Heeft een Man ghetrouwt die't al verwint,
En al betemt datmen ter Werelt vint.
Ist saecke dat sy hem blijft onderdaen,
Doende in als na het naerstigh vermaen,
Van den Man, die daer schijnt in't beginne,
Wat streng en moeyelijck in haer sinne:
Soo werdt sy van schoone Kinderen Moeder,
Oock een achtbaer Wijf onder sulcken hoeder.

't Is die man die vruchtbaer Ackers dinghet,
Over Zee vaert en Coopmanschap bringhet.
Die de Steden sticht, beschermt en vermeert,
Den heerlijcken mannen loflijcken eert,
Oock doorlughtigh maeckt en onsterffelijck.

Hercules werdt der Godheyt ervelyc.

† *Fabula, is een versierde reden, uytdruckende de ghelyckenisse der waerheydt.*

a *Orcus of Pluto &c. is al een bediedenis: hy wort gheheeten de God vander Helle, Vader der Ryckdommen, oock inswelger, om dat d'aerde alles verswelgt en weder voort brenght.*

b *Arbeyt.*

c *Traagheydt.*

d *Godinnen des Leven en Doods: te weten, Cloro draeght den Spinroc, Lachesis is Spinsters, Antropos snyt den draet af van 'smenschen leven.*

e *Lares Huysgoden of Demons die d'oude aenghebeden hebben als Wachters van hare huysen*

f *God der naturen of der gasteryen en voort teelinghen. want d'oude gheloofden datter soo veel Genien als menschen waren.*

Door dees man, die oock hoogh dede komen, ⁺
Die Werlt regerende de stede ^g *Romen*.
Quam die Stadt niet tot grooten machte,
Door der Burghers naerstighe eendracht?
Die waren soo eel en vroom van moede,
Dat sy die stad bouwden met haren bloede.
Om welcx rust sy gheen arbeyt en spaerden,
En vreed sochten met vyandlijcke Swaerden.
Op dat het hyljic dan sy voorspoedigh,
Sal dese Heerlijcke Bruydt grootmoedigh,
Niet achten der Vryers minlijc smeken,
Noch der Speelnoten listighe treken.
Maer sal haer man lieven int herte binnen,
Soo dat sy ('twelck 'tgrootste is inder minnen)
Als een Spiegel 'tgedaente conterfeyt,
Haer man ghelijck zy in lief en leyt.
Doet sy dit, sy werd saligh en lofsaem.

⁺*De daden Herculis zyn
yegelyc bekend
hy was de sone van Iupiter
ende Alcmena.*

^g *Romulus en Remus twee ghebroeders, zyn eerste Fondateurs van dat vermaerde Romen, (gheleghen in Italien aen de Riviere Tyber) int derde Iaer Olympiades Sext, dat soude zijn int thiende Iaer Ioatham des Konings van Iuda, naer de rekeninghe van Pomponius Atticus ende sommighe andere, hoe sy toeghenomen en gheweldicht heeft, leestmen in Titus Livius daer den Leser ter noot gaen mach en Plinius sal hem daer af kunnen gherieven, Bruytgave
* Laboris oft Arbeyt.*

En sal 'tquade gherucht dat haer quae naem
 Door zijn lelickheyt haer toe heeft gebracht,
 Blusschen: want die goet is, werdt goet geacht.

Soo sprack *Genius* met soeter talen,
 Doe ging Labor den Bruytgaef voort halen.

^hEen wacker Haen, die den morghen verkondt,

ⁱEen Esel lydtsaem in't werck, sober van mondt,

^kEen stercke Osse, een porrende swepe,

^lEen moyelijc houweel, ^m en vanden schepe

Het ghevaerlycke roeder sorghvuldigh.

ⁿOock bracht hy een beschermend schilt geduldigh,

^oEen sweert door straf ende weere bloedig,

^pEen boeck der sinnen slyp-steen behoedig.

^qEen schrijftafel der ghedachten kouwe,

^rDrie vaten vol warme arbeyts douwe.

^sEen mudde wakens van moeyten wichtig,

^tMet vyf Kisten vol sorghe voorsichtigh.

Elc prees die gave loflijk over luyt,

^vMaer die mishaeghde den tederen Bruyt.

Diese eerst bespote, en voorts verwerp,

Als zijnde te snoode, te hert en te scherp,

Voor so saerten en weeldighen Maget,

Welckx weecke ooghskens, beter behaghet,

Sijden Sloeyers, Halsdoeckens doorschijnigh,

Zweetdoeckens, Spieghelkens, Christallinigh,

En Bedden, die door sachtheydt van Pluymen,

'tVermoeyde slapen doet rusten met sluymen.

Dit baerde toorn en twist vyandelijc,

Altydt tusschen Man en Wijf schandelijc.

So is *Inertia* met onwaerden,

Van *Labor* ghescheyden eer sy vergaerden,

Dien sy eenen scheyd-brief heeft gesonden,

Doende hem daer by al dit verconden.

Na dien ghy, o *Labor*, my, soo versmaedt,

Dat ghy gheen lieflijcker gift dan 'tghelaet,

Van u strengh aensight, treurigh om dencken,

My in't versamen hebt willen schencken:

Soo wil ick u gaven niet ontfanghen,

Hout die selfs, doet u dingh, ic ga mijn ganghen.

h Een wackere gheest des Huysvaders ende Moeders.

i Gheduldigh inde arbeyt ende spaersaem.

k Aendryvende totten Ploegh ende onderhout des levens.

l Daer mede hy zyn Ackeren omwroet,

m en 'troer of bestier van zyn huysghesin heeft.

n Een dapperen voorstandt teghen haedt en achterklap.

o Een rechtveerdige wraecke vierig tot straffe der boosdoenders.

p Een boeck, d'oeffening om met verstant op alles te letten.

q Een ghedachtenisse der goeder zeden, en een register of onthout harer daghelyckschen handels.

r Drie middelen tot voorstant zijns huys, als nodruft, voortganck en vermeerdering.

s Vol vlytigheydts en waeckens.

t 'tBegin en 'teynde des Huyshoudens bestaet in sorghe, want hy wort inde kiste van sorghe begraven, ende laet d'andere vier kisten zijn erfghenamen.

v Traegheydt mishaeht al dese gaven, als daer mede niet ghemeyns hebbende.

Dus sachmen dit nieu hyljck mislocken
 Elck van hem beyden is zijns weeghs ghetrocken,
^xLabor werd Dienaer der wijser ^y Minerven,
^zInertia dacht buytens Landts te swerven.
 Zy versach haer van nodruft traechelijck,
 En nam tot haer *Loeyheydt* behaechelijck,
^aHypocrisi een goet schijnende quaedt,
 Met twee maerten, een dom, een schalck van raedt,
 Die inder Jeught by haer waren versaemt,
 D'een ^bFrans d'ander ^cDesidia ghenaeamt.

Als sy nu die ^dwerelt also ginc besoecken.
 Versaemde daer terstont uyt allerley hoecken.
 Die wegen vol luyden, alleen om t'aenschouwen
 Het lieflijcke gelaet der vermaerder vrouwen.
 Zy saghen haer schoonheydt, oock van haer ghe sinde:
 Die elck daer stilstaende prees, en oock beminde.
 Daer sachmen elc om strijt vanden mercten listigh,
 Vanden Ackers pijnlye, van Vierscharen twistigh:
 Vanden Krijgh en schepen, (voor sorghligheyt open)
 Wt alle winckelen hoopigh tot haer iopen.

Het was al den volcke een begeerlijcke luste
 Hun te versellen inde heerlijcke ruste.
 Elc prees ^eInerciam, dat sy so wysselijck,
 d'Ontsichtlijcken man, en gaven afgrijselyc
 Zonder lang beraden hadde afgheslagen.
 Want het alghemeyne Goddelyc behaghen.

- x *Arbeyt voeght sich by de Wysheydt.*
- y *Den Arbeyt begeeft sich in dienste vande Wysheydt, want Pallas Tritonia en Minerva is al een selfde Goddinne die de Veul besochte Athenianen tot Vooghdesse van de wysheydt ghekooren hebben, sy is na 'tsegghen van Pansania uyt Iupiters harsenen ghebooren, en Pallas ghenoeamt, om dat sy (haer Vader helpende stryden teghen de Hemel-gestormende Reusen, den wreedden Pallant met haer eyghen handen doode: Tritonia noemt-mense naer 'tghetal van drie, daer verscheyde redenen toezyn, sommige duyden op de wysheydt, dat is, de teghenwoordige dingen te verstaen, de toekomende te voorsien, en de voorleden te ghedencken, oft dat die wysheydt wilt leeren, wel moet raden, recht oordeelen, en oprecht handelen. Minerva wortse geheten om dat sy den mensche vermaent, en door de wysheydt roept tot haer schuldighe plicht, Homerus, Lucianus, Ausonius, Cicero, Papinius, Virgilius en Ovidius getuyghen dat zy alder-eerst gevonden heeft het Naeyen, Spinnen en Weven, oock Steden te bouwen, Huysen en wagens te maken, 'tgebruyc van d'Olyf-Oly, maet-sang en Fluyten, Oorloghsche strijden te voeren, daerom sy oock Bellona ghenoeamt en ghemeent wort te wesen de Goddinne des stryds.*
- z *Traagheydt neemt schijndeugt, bedrogh en ledigheydt met haer tot staet-Iuffers.*
- a *Schyn-deught.*
- b *Bedrogh.*
- c *Ledigheydt.*
- d *De werelt heeft een sonderlingh behaghen in dese Iuffren.*
- e *Prysen haer dat sy den Arbeyt hadde haer houlyck ontseydt.*

Van haer soet aensicht en haer saertheydt vrouwelijck,
Was al veel te edel dan dat het houwelijck,
Van soo strengen man, onder onrusts wimpelen,
Haren ted'ren huyt met moeyten sou rimpelen:

^f *Inertia* ontfinck dit volck al te samen,
Minlyck ende vrindlijck noemende elck met namen.
En beloofde voorts aen hen allen te gheven,
Een gants onmoeyelijck en sorgeloos leven.
Volght, sprack sy, mijn paden alle stantvastelijck
En wilt ooc versmaden den ^g arbeyt lastelyc
Dat's mijn verworpen man, vlied hem t'allen steden,
Ghy hebt maer te voeden en slecht te kleden,
Een seer kleyn gesinde, my die u sal leeden
En mijn ^h Ghesellin, die is met kleyn te vreden,
Oock mijn twee ⁱ Maerten, een dijcker dick ontbijt,
Meer dan ons Maeltijdt cost, want arbeyt maect appetijdt.

Wy sullen ^k *Murciam* het Goddinneken soet,
Dienen ^l en offeren: niet met moordelijc bloet
Of met strenghe wieroock, maer met Cussen en stoel,
Met beddekens sacht en met slaep, der rusten boel.

Dees versaminge door die woorden smekelijck,
Van d'aentreckende vrou, sart, sacht en wekelijc.
Gewassen zijnde tot een menichte ontallijc,
Doorwandelt de werlt, daer den clap bevallijc
Van dat minlijcke wijf d'arbeyt mocht hinderen.
Midd'ler tijt began die voorraet te minderen.
Die spys wert seer dier, en 't volck te met bereurt,
Wat traegheydt vereenight wert door kommer ghescheurt.

Oock quam inde scharen een schricklyck duchten,
Ende dit niet geheel uyt valsche gheruchten:
Dat ^m *Honger* en ⁿ *Gebreck* twee Vorsten vervaerlijc,
Met grote dach-reysen haesten openbaerlijc.
Om te verstroyen die gantsche vergaringhe,
Immers dat sy nu al (o wat beswaringhe)
Met grooter macht waren geheel na by der hant,
Als die lichtelijcken en sonder wederstant,
Na 'tverniel der dingen haest waren gereden,
Door al die ledige Landen ende Steden.
In dit onversien quaet wast volck ancxstigh verbaest,
Des die voorbarighste by Inertie naest,
Haer twijflijc vraegden, wat in sulcker vresen

^f *Traegheydt ontfanght Schyndeught, Bedrogh ende ledigheyt.*

^g *Labor,*

^h *Schyndeught.*

ⁱ *Bedrogh en ledigheyt.*

^k *Murcia, als ghetught Hermolaus in Plinio is befaemt gheweest voor Goddinne van de luyheydt en onachtsaemheydt, ghelyck Strenue vande sorghvuldigheyt en vernufticheyt, want Murcidam is by den ouden, onweten ende onachtsaem gheenoemt gheweest, als Festus ghetuyght, dese Goddinne hadde een kleyn Tempelken onder den Berch Aventine, de welcke oock by de ouden Murcus gheenoemt was, Murci sunt, homines timidi & igna vi, dat zyn bloode ende onwetende menschen.*

^l *d'Ouderen offerden bloedt van menschen of beesten,*

^m *Honger ende*

ⁿ *Gebreck bestormen haer, sy worden van Ovidius in gedaente van vrouwen beschreven, seer leelyck en mismaeckt.*

Tot hen versekertheyt best gedaen sou wesen
⁺ Daer wert den oppersten, die om ted're saken
 Te vinden, kloeck waren, bevolen te waken,
 Te vinden, te raden, en middel te spooren:
 Eerst om dien Vyandt listigh te verstoren.
 Voorts hoemen lichtelijckst' sonder arbeys gedoghen,
 Voor vrou Inertia spijs hebben sou mogen,
 Nu vantmer daer vele treflijck en hoog vernaemt,
 Opentlijck ^o radende datmen beroytheydts schaemt,
 Spot, verwijt, ja die smerige bedel-brocken,
 En duysent-verwighe dick-ghelapte rocken,
 Met ander quaey saken eer soude aenvaerden
 Dan 't schentlyc versaken van haer vrou vol waerden.
 Die doot die 'teynde is van alder menschen clachten,
 Hadden sy al ghelijc als Heylant te wachten.
 Daer tusschen (seyden sy) heb elck een blyde moet:
 So lanck die milde God ons mildelijc voet,
 Valter wat onspoedighs tegen ons behagen.
 Dat moetmen onachtsaem en lachende dragen
 'tGedierte dervende kelders ende schueren,
 Voedt ledigh en weeldigh de milttheydt der natueren.
 So oock scheidyden wy niet, als wijven swackelyck,
 Van d'aengenomen Sect, soet en gemackelyck:
^pDie natuyr, 'tgheluck, en 't ghebruyck practijckelijck,
 Sullen ons versorgen van alles rijckelijck.
 Wat soudemen segghen of wy sonder soecken,
 Ergens een schat vonden in eensame hoecken?
 Of veel diere waren op Volck-loose stranden,
 Wt verdroncken Schepen ons quamen ter handen,
 Of oorlogh en sterfte de luyden so plaegden
 Dat syse al t'samen soo ancxtigh verjaegden
 Dat elck zijn rijckdomen verliet gants onbehoet,
 Die wy onder tytel van vry-verlaten goedt
 Dan tot ons eygendom aenvaerden rechtelijck?
 En of oock sommige door vreesse knechtelijck
 Van d'aenstaende quaden den Ster-kijckers kondigh
 Vande ^q wraeck-Goddinne, alder sielen sondigh,
 Vanden uystersten dagh, van 'tgrouwelyck oordeel,
 Of van ^r Radamantho verschrickt t'onsen voordeel,

⁺*Bedrogh loert op middelen.*

^o*raetslach der ledigheyd tot alle practycken.*

p

q

r *Radamantus wort sone van Jupiter en Europa gheacht te wesen, en was vermaert van wegghen zyn seltsame verstant, gematigheydt, en oprechtigheyd, daerom hy tot een ziel-richter inde Helle was ghestelt, met Minos en Eacus, oock Jupiters sonen, als Homerus, Virgius en Ovidius dat verhalen.*

Soo mildt mochten werden over haer rijcdommen.
 Dat sy, of om die Helle veylig te ontcommen
 Of om te volbrengen haer beloften devoot,
 Verdienstelyc gedaen, in lyfs ancxt en noot,
 Vrywilligh haer goeden ons-luy quamen, schincken.
 Mochtmen dan niet lustigh poppen ende drincken?
 Altyt salmen vinden verwaende roem-gierig,
 Eenvuldighe milden, veel yv'rige vierigh,
 Die ons voorsien sullen van kleet, spijs en drancke,
 En dat om Godes of om der menschen dancke.
 Maer of dese dinghen dan noch al ontbraken,
 Soo heeftmen niet vergeefs Gasthuysen doen maken.
 Oock vintmen gaeld'ryen, huysen, luyffens, boghen,
 +Ja tonnen, die ter noot huysen strecken mogen.
 Wat lant is doch soo naeck, so arm en so gheplaeght,
 Dattet gantsch gheen ruygh hoy, of warm stroy en draeght?
 Wildy van decselen verstaen den besten aert,
 +t Is diemen om niet krijght, diens verlies niet beswaert.
 En die derft het ghequel van 'tgedierte 'groeijelijk,
 d'Welck der burghers bedden plaeght met waken moeyelijk.
 Entlyck soo mocht henluyden nemmermeer gebreken,
 Veel voedende kruyden noch ooc klare beken.
 't Onbehoefigh gelt meest, is seltsaem, en cost sweet:
 Maer die noodruft cost niet, is licht en elck ghereet.
 Die daer mede ghenoeght, mach sonder swarigheyt
 Volghen ^s *Inertiam*, Goddin vol klaricheyt.
 Sonder t'eeniger tijdt den moeyten te lijden
 Van't lastighe delven, van't ghevaerlijck strijden,
 Van't ancxtige seylen, ende van alle saken,
 Die al 'tonwijse volc verdrietigh doen waken
 Elck ga daerom voort, ende ontfang troost-moedigh
 'tAenkomende gebrec met honger verwoedig.
 Sy mogen niet duyren, maer moeten haest enden,
 Sy door genoechaemheyt, of wy, door haer schenden.

So spraken eenige van schijn als ^t *Sybillen*:
 Sommige riepens luyt, om't volc te stillen
 Met een vrymoedigheyt al te ontamelijck,
 Prijsende den bedel naect en onschamelijck.
 Dit waren meest Griecken, naemlic ^v Antisthenes,
 +Oock Crates van ^x Theba, die hont ^y Diogenes,
 Met noch meer andere van dien volcke klappigh,

+*Diogenes Cynicus woonden in een Tonne.*

+*So schoon can de ondeught haer volcxken preken.*

+*Bewys vande bedelerye.*

s *traecheyt*

t *Sibillen waren Propheterssen, die 'toekomende costen voorseggen, en worden by d'oude in grooter eeren gehouden.*

v *Diogenes Laertius lib. 6. int beginsel, segt dat Antisthenes was van Athenen geboortigh, en in Philosophia gestudeert heeft, ten tyde van Socrates en Plato, hy is 'thoofte ende vinder geweest vande Cynique secte, en heeft tot scholieren gehad Diogenes, Crates en Zeno, arm en onnut als een bedelaer was zyn leven, en is onbeschaemt (doch met smerte) als een hont gestorven,*

x *was sone van een Absconde, en een van de eerste Disciplen van Diogenes, by wien hy gestudeert heeft in dien hontsche en bedelsche Philosophia van Antisthenes, hy heeft luy en lecker geleeft, ja andere dat leven seer aen gepresen, als sommige van zyn schriften betuygen, siet Laertius, lib. 6.*

y *Laertius lib. 6. p. 369. seght: dat Diogenes toegenaemt Cynicus dat is honts, was van Synopeen, sone van een wisselaer, hy quam t'Atenen, vluchtig synde om vals gelt dat hy*

Al lieve vrundekens van ledigheyt snappig.

^z Dese badt haer Vrouwe blymoedigh te wesen,
Segghende, dit raden Geleerden gepresen.
Die onder die griecken uwen vluchtigen man
Eerst herberge weygerden, en hebben voortan
Vwen Echt-scheydinghe met veel boecken ghelooft,
Dees verlaten u niet, al goldet oock haer hoof.
Grijpt eenen goeden moet, want die palen uws Rijcx
Sijn seer wijde verspreydt, men vint gheen haers ghelijcx.
Oock was dees Leer den volck soo lief door 'twel praten,
Dats' hen elck sou schamen u nu te verlaten.
Dus hout dese Leere, mydt sorgh en blijft gherust.

Dese redene gaf 'tmiddel volc een onlust.

[†] Dat vervuldet alle met treurige klachten,
Seggende, honger waer so niet te verachten.
Best waert dat Labor quam wonen by wenighen,
Om met ^a Inertia hem te vereenigen.

Want het waer een nut man, immers by de leken,
Soo voortijds menighmael treffijck waer ghebleken.
Men mocht haer ^b Laborem somtijts doen ghenaken,
Maer wachten hem aen den vooghdy te geraken.
Haer geselschap waer hem niet vorder te gehenghen,
Dan wat doende dat haer oorbaer mochte brenghen:
Om honger en kommer veyligh te verjagen
Zulcx morde 'tgemeen volc, maer hun ancxstigh klaghen
Bleef geheel ongeacht vanden groten instaet
Zo gants vyantlycken was ^c Labors naem ghehaet.

^z *Ledigheyt spreekt
traegheyt moet aen.*

[†] *Murringhe des volcx tegen
ledicheyt.*

^a *Traegheyt.*

^b *Arbeyt.*

^c *Arbeyts:*

*gemunt hadde. en wiert scholier van Antisthenes. hy leefden op den bedel als de voorgaende.
geen ander huys oft woning hebbende als een tonne. zyn spreucken waren aerdigh maer
bitter en scherp. berispende al de werelt. als een bassende hont. hy verwierp alle de
gheschencken van Alexander de groote. ende en verweerdigde hem niet om Alexander te
gaen besoecken. hy wilde oock liever sout t'Athenen eten. dan de leckerny (onder dienst) aen
de Tafel van Craterus, hy sterft na 'tseggen Demetrius op den selfden dagh dat Alexander
de groote starf in Babilonien.*

Doe is d'ander maerte ^d *Fraus* in schalcheyt aerdigh,
Op haer knien gevallen voor haer Vrouwe eerwaerdigh,
Die welck zy wenshende een gherustigh leven,
Aldus loofflijck aensprack met een stem verheven.

^d*Bedrogs aensprake*

Daer is gheen sake die dit dreyghen rouwelijck,
In allemans oogen, voor my maeckt grouwelijck.
Als die alleen ghenoegh al 'tVolck can versorghen.
Andere dienstmaerten hebbende den morgen
Doorghebracht int schicken vanden plumagien,
Crul-priemen, kuys-doeckxkens, en ander ciragien:
Meynen dan, zy hebben haer dinghen seer wel ghedaen,
⁺Voor sodanighen Maerte en sie my niemant aen.

⁺*Pryst haer selven.*

Al dit doe ick mede, na mijns Vrouwen ghevoegh,
Maer schicke daer boven dat van als zy ghenoegh:
Van als dat noodtlijck is, en datmen mach wenschen,
Tot ghenoegh-doeninghe van 't begheeren der menschen.

Groot is het vermogen dat ick ter Werlt hantere,
Veel vermach ick by 't licht, maer by 't doncker noch meere.
Want ick door mijn listen (al schijnen zy eerloos)
Mijn vyant betemme ende make weerloos.

Dit maeckt mijn dienst nootlijck in dees vergaringhe.
Om van noot te vryen in sulcke beswaringe.

⁺Want die daer wil volgen dees edele vrouwe
Luy en Lecker leven, veyligh sonder rouwe:
Sonder sorgvuldicheyt in geluck bestendich
Moet sijn, of kromvingert, of ten minsten behendigh.

⁺*Raedt tot steelen en behendicheyt.*

⁺Hy moet oock verachten die ydele namen
Versiert by simpelen, die sich abelheyt schamen.
Wat nut komt van deught? van 'thoeverdigh romen?
Van onnutte liefde, en diergelijcke dromen?
Faem vult (als wint) het oor, maer 'tghelt, buyck en kisten,

⁺*Veracht eer, en lofbaer Name.*

⁺Dus hoortmen nae Rijckdom te staen met veel listen.
D'inkomsten te meeren, en daer te begraven,
Is 'tGoudt in de Kiste, 'tSchip is inde Haven.
Daerom al ghy mannen, die mijn reden ooc hoort,
Sydy te recht mannen, so schickt u nae mijn woort.
Schickt dat ghy genoegh hebt, dat ghy veel guldens somt.
Niemant sal (gheloof my) vragen van waer 't u komt.

⁺*Raet gelt-gierigh te worden.*

⁺Die grove versieringh die wy van deugde lesen,
Van ons plumpe Ouders in d'oude Werelt ghepresen,
Is nu al veroudert, versuft, en uyster tijt.
't Is maer een werckheylich, die 't leven met haer verslijt.
Ooc en is glori niet dan een valsche geruchte,
Een vreught die lancksaem komt, maer scheyt metter vluchte.
En werdt doch ten laetsten van den laetsten dagh bedeckt.

⁺*Veracht de deugd.*

^e Aengaende die liefde, werdt recht voor zot begeckt.

- e [De Poëten fingeren, datter een Godinne is, Venus genoemt (gesproten sonder Ouders uyt de Zee) die de herten en ghemoeden der menschen t'samen bint, daer mede verstaende de aenlocksels, waer mede haer de menschelycke natuer behelpt, en een groote kracht heeft, als de daedt dat selve betoont, uyt welke aenlockselen wort geboren den lust om te genieten het beminde, daer zy by voegen dat Venus een Soone heeft, Cupido genoemt, die voorsien is van boog en pylen, met een brandende Fackel, waer hy mede quetst en wondet het herte der Goden en Menschen, betekende de prickinge en vierigheyt van liefdens passie, als zy geplaetst is in onse ziele. Wat meer van Venus en Cupido valt te segghen, leestmen overvloedigh by L. Giraldus, N. de Contes en V. Cartarij.]

Vindtmen oock op aerden spotlijcker dwaserye,
Dan inde zotte liefd'. Welcx blinde raserye
Ongelijck doet lijden met gelijcke sinnen,
En ander luy boven hen selven beminnen?

Hoe veel nutter ist datmen hier op aerden
Boven allen aencleeft, en houdt in waerden,
Sodanige saken, daer door men verwerve
Kost en kleederen, huysen ende erven,

‡Leegheydt, weelde, ghemack, en al ons begheeren,
Suyverlijcxkens gheciert met Namen van Eeren?
Ick meyn liste, valscheydt, dubbeltheydt, moeyterye, +
Wijckingh van 't woordt, smeeckingh, ende Lof-tuyterye.
Want dit heet nu wijsheydt, kloeckheydt, en trouwe.

So ick 's menschen leven als in een spiegel schouwe,
Ick sie (niet in't doncker) in hoecken of Winckelen,
Niet seltsaem, niet by den Apen of Scheminckelen,
Maer) by lichten dage daeglijcx exempelen,
By Menschen opt Raedhuys, in der Goden Tempelen,
In Coninghen Hoven, op Merckten, in Vierscharen, +
Als oude Kle'erkoopers, Taelmans, Makelaeren,
Paerdekoopers, Lodders, Wijnheeren, Woeckenaren,
Juweliers, propheten, die sterren begapen,
Alchemisten gierigh, en Heydensche Papen
Die al deur den raedt by my hem gegeven,
V deden verwinnen, o Princes verheven.

Al dit machmen oock zien in den natuerlijcken aert +
Van 'tgedierte inde zee, inde Lucht, en op der Aerd,
'tWelck alt saemen verkrijght gemackelijck voetsele,

**Raet tot alle bedrogh en
valscheyt.*

*+Vergelyct des Werelts
bedrieghlyckheydt.*

*+Meest al 'smenschen doen
strect tot eygen baet ende
bedrogh.*

+Exempel in't ghedierte.

Deur eens anders schade, en bedroghs versoetsele.

Ick ben een Dochtere der kloecker Naturen,

⁺Die minlijck en stadigh al van d'eerste uren

Den sterflijcken menschen uyt vrundlijcken jonsten

Onderwesen hebbe mijn nutbare konsten,

Dus drijft uyt u Herte des ancxsts ellendigheydt,

Men sal haest door't beleet en kloecke behendigheydt

Van ^fMaie zoon en my, met listige kluchten,

Armoee en gebreck schandelijc sien vluchten.

Als ^gFraus dees dinghen hadde met konste vertaelt,

Hevet haer by den Volcke groote jonste behaelt,

Want behalven dat elck lichtelijck konst mercken

Dat zy de waerheydt sprack ghesterckt met elcx wercken,

Kreeg die reden ^hFraudis noch veel grooter ghelooft,

Door't getuygh van menigh vernaemt wijs ⁱPhilosoof:

Philosopherende met hande konstelijck,

En *Fraus* vereerende met monde jonstelijck.

^kIck, sey d'*Abderiter* ben mijn Meester ontvloghen,

^lEn heb *Theodocen* mijn Vrundt fijn bedroghen.

^mIck, sprack *Demosthenes* gingh stom het recht buyghen,

^f *Het kommen over een Hesiodus in sijn Teogonide, Orpheus en Homerus in hun Goden Lofzangen, dat Mercurius is den zone van Jupiter, en de Nimphe Maia de Dochter van Atlas, hy was ghehouden den bode van Jupiter, en seer behendigh dief te wesen, Lucianus in sijn t'samenspraeck van Apollo ende Vulcanus, schryft, dat hy van in moeders Lyf scheen te versieren midlen te stelen, en selfs int werck leyde, so haest hy gheboren was, hy is oock den eersten Koopman geacht, hem worden veel konst-vindinghen toegeeyghent, sijn werck ist oock d'afghestorven zielen nae Carons Oever te leyden, Hermes wordt hy int Griecx genoemt, om dat hy der Goden Tolck oft Taelman soude wesen, en Mercurius is soo veel als een woort oft reden, Cicero beschryft dat Mercurius den Egyptenaers de Letteren en wyse van schryven heeft gheleert.*

^g *'tBedrogh wint de herten door haer schoon spreken.*

^h *Bedrogh.*

ⁱ *Bewyst haer doen merte Philosophen.*

^k *Democritus van Abderee, stadt in Tracien, heeft geleefd omtrent 't Jaer des werelts 3942, oft naer Laertius Lib. 9 int Jaer 3505. inde 80. Olympiade, hy is in sijnen tyde een deftighe en gheleerd Philosooph oft wijsghier gheweest, die naer Plinius Lib. 4. cap. 11. ende Aelianus Lib. 4. van sijn gemengelde Historie, belacht heeft de zottigheden vande werelt, en alle d'ydelheydt daer mede hem den mensche afslooft, hy op't uytgaen van sijn leven ghekomen sijnde, verlengde, oft onderhiel dat noch dry daghen met het broodt daer hy aen roock, tot dat het Feest van Ceres ghehouden was, en sterf int 198. Jaer sijns ouderdoms, by na sonder pyne, oft wee ghevoelende, nochtans dit schynt den sin te wesen, dat hy heymelyck ontvluchtende van sijn Meester, te Athenen quam, en dat hy aldaer, verachtende alle Eere, niet wilde bekend wesen, hoewel hy Socrates kende, seyde hy nochtans, ick ben te Athenen geweest, maer niemant heeft my gekent.*

^l *'tSchynt dat Democritus sijn Vrient bedrogen hadde: want door de wetten was verboden, dat niemant sijns Vaders begraeffnisse moght hebben noch gebruycken die sijn Vaderlycke Erffnisse hadde verquist en doorghebracht, en om dat Democritus daer door op yeders tonge was, seydt Antistenes, dat hy om yders klappery te ontgaen, voor den dach brachte sijn boeck, gheheeten Diacosmus, 't welck alle sijn andere wercken te boven ging, waer door hy tot soodanighen eere gheraecte, datmen in plaets van hem meerder schande na te spreken, gheschoncken sijn 500. Talenten, en naer sijn dood tot sijnder ghedachtenisse, kopere beelden opgerecht, en bewees alsoo, dat hy sijn Vaderlycke Erve aen noodige wetenschappen besteeft hadde, welck soet bedrogh hem tot grooter Eeren brachte.*

^m *Demostenes is een treflyc redener geweest by sijn leven t'Athenen, die door ghedurighe arbeyd en veel nacht-waken ghekomen is tot den hoogsten trap van welsprekentheydt, en*

⁺*t Bedroch schynt een Dochter der nature te wesen, om dat sy met redelycke en onredelycke gedierten ter werelt komt.*

Ende 't onrecht stercken door mijnder silver huyghen.
"Ick, riep *Platoos* Jongher, heb mijn meester veracht,
Een hoopwerck van loghens waerschijnlijck voortghebracht.
Somma elc prees om seerst *Fraudis* groot vermoghen,
Als zy maer wert ghesterckt door konstighe loghen.
Alle die ° schijnwijsen onder mantels heylig
Presen den raedt *Fraudis* voor nut, goet, en veyligh.

Doe scheen ^p *Inertia* we'er wat te bekomen
Soo door d'Exempelen der *Griecken* uytghenomen,
Als door *Fraudis* reden met konst cierlijck besmuckt,
Die haer sin den scharen heel vast in had gedruckt.
Doch bleef haer hert ontrust en twijflijk beladen.
Want *Honger en Kommer* hielt zy d'argste quaden.
Ende voorsag daer by (hoe seer elc dat deckte)
Dat haer doen en laten al tot *Kommerstadt* streckte.
Die raedt van de eerste maeckte haer ^q onlustigh:
Als een hinderingh streng van de weelde rustigh,
Van gherechtjens lieflijck, en van lekkerheyt soet,
Al 't welck zy begheerde als haer opperste goet.
Oock stelde *Fraudis* raedt haer niet heel in vreden.

^rAlsoo die den *Wetten* en straffingh der *Steden*

den roem onder den Griecken behouden heeft vanden kloecken welsprekert te wesen, daerom die van Athenen hem dickmael in haer stad-saken gebruyckt hebben, maer eyndelyc verloos hy alle sijne achtige door dat hy hem met ghelt hadde laten omkooopen, en Herpalus die hy eerst teghen ghesproken hadde int recht) mede viel, Herpalus was ghevlucht uyt den dienst van Alexander; en quam t'Athenen met al sijn goet en Galeyen, versoekende onder haer te schuylen, d'ander Orateuren greetigh sijnde naer sijn gout en silver begonsten terstond voor hem te spreken, wtgesondert Demosthenes, die d'Athenianen raden hem te verdryven. Herpalus siende dat sijn saken slecht stonden soo hy dese man niet de mondt en stopte, zondt hem des nachts eenen schoonen kop met 20. talenten. Demosthenes dese Gifte ontfanghen hebbende ginck 's morghens naer den raedt, hebbende sijn hals omwonden met wolle doecken, hem veynsende niet te kunnen spreken, maer sijn bedrogh daer na uytkomende, en wilde hem 'tvolck noyt meer hooren, eyndelyck gebannen sijnde wt Athenen, en vresende Antipater inde handen te vallen, vergaf hem selven met vergift dat hy uyt een schryf-penne soogh.

n *Aristoteles* zoone van *Nicomachus* en *Prince* vande *Peripatetique* *Philosophen*, is (naer *Diogenes Laertius* verhaelt) de *Discipel* van *Plato*, sijnde hem afghegaen by sijn leven, ende 't hooft gheworden van een besondere *Secte*, doende sijn *Meester* die schande aen dat *Plato* van hem gheseyt heeft: *Aristoteles* heeft ghedaen, en doet ons als de jonghe *Veulen* die eerst ter werelt komende achter uytlaen met de voeten teghen haer *Moeder*; hy is niet tegenstaende een treffelyck *Philosooph* gheweest in sijn leven, en leer-*Meester* van dien *Grooten Wereldt-winner Alexander* daer hy groote gunsten af ghenooten heeft, maer eyndelijck uyt *Athenen* gevloten sijnde mom eenighe *beschuldighen*, is te *Chalcis* ghestorven door vergift dat hy over hem droegh oudt sijnde 70. jaren.

o *Philosophen*.

p *Ledigheyd* verquict haer eenighsins.

q *Is* noch onlustigh.

r *Vreest* de straffe.

Onderworpen ware, en mitsdien gevaerlijc,
Oock voor onachtsaemheydt onvry en beswaerlijck.

Haer angst werdt noch vermeert door den spieders listigh,

Die brachten dat ^s *Labor* haer man, die zy twistigh
Van haer had verstoten, en schandelijck verjaeght,
Door Palladis hulpe, een seer naerstighe Maeght,
Tot een nieuw Huys vrouw nu hadde verkregghen,
De de wraec-Goddinnen verbitterden tegen
Haer Mans verachtersse, om den gheleden spijt.

Maer van alle sorghen wert zy geheel bevrijt

Door ^t *Hypocrysie* haer gesellin getrouwe,
Al was die een trage en mackelijcke vrouwe.

Dese ziende des volcx meeninghen twee-drachtigh,
En haer waerde vrundinne in angst twijfelachtigh,
Is op een heuvelken traghelijck gestegghen,
Daer elck haer moght hooren en verstaen te degghen.
Ende tot het swijgen gedaen hebbende teken
Began zy statelijck aldaer dus te spreken:

⁺ Waer't niet so dat de jonst van mijn ghesellinne,
Oock die Liefde (Vrunden) daer met ick u beminne,
My dronghen te segghen 'tgunt in my leyt verholen:
Ick soude het swijgen, my ernstlijc bevolen,

⁺ *Begint haer aensprake.*

Als ick in d'oorde ^v quam van *Murcea* Godinne,
Geensins breken, noch ooc den verholen sinne
Die elck mensch wijs sijnde voor hen selver alleene
Behoort te verberghen niet int gemeene,
Dus onbeveynselijck hier hebben geopenbaert.
Maer ziende dat twijfel u angstigh maeckt vervaert,
Deur 'tgheschil der wijsen int minste quaet te kieser
Van de soete vryheyt of weelde te verliesen,
Gemerckt onse saken so sorgelijcken staen
Dat wy eenen van dryen nootlijcken moeten aengaen,

⁺ Dat d'eerloose bedel, of die strenghe Wetten

Die ons in onghemack of in anghst souden zetten,
Of (daer my af gruwelt) het lastigh gedogen

⁺ *Stelt voor den Bedel, diefstee
en arbeyd.*

Van ^x *Labors* ghebiedt, dien wy hebben verspogghen.

^x *Arbeyts.*

So is mijn voornemen van dees wichtighe sake,
Te toonen hoemen best met goeden gemake

⁺ Die soete ledigheyt beschermen sal mogghen,

En veyligh ontgaen d'angst nu staende voor oogghen,
Ist dan saeck dat ghyluyden my soo veel helpt in desen
Als u de hulp mijns raets wel nutbaer mach wesen:

⁺ *Helt na de ledigheyt en Luy
Lecker Leven.*

Soo suldy verstaen dat mijn behulpsame daedt

V so oorbaerlijck is als mijn vernuftighe raedt.

Daeromme gelijkmen in alderley conste

Een beginsel voor-stelt naecktelijck op 't ronste:

d'Welck men voor seecker houdt, en dat in sich besluyt

't Gantsche stof der saecken, die men leert en beduyt:

So bestaet my nu oock u wat Wetten t'ontbinnen,

Daer by (als by een loos) d'een d'ander mach kinnen.⁺

Die ons een Compas sijn om wel op te mercken,

⁺ *Leert de middelen om daer
toe te geraken.*

Int stieren van al ons woorden en wercken.

s *Arbeydt.*

t *Schyn-deught soect met haer leydighe mondt de menschen te verleyden.*

v *D'ordre, Willekeuren oft Wetten van de morsighe Godinne worden u hier na verhaelt.*

Die dinghen dan daer in ons alder veyligheydt,
Ende d'inwendigste verborghen heyligheyd
Van onse Godinne *Murcia* is geleghen:
Moet elck als sijn A.B. leeren, weten, plegen
En stadigh bedencken, by dage, by nachten,
Ick salse u segghen, elck wilder op achten.

^yHoudt met *Harpocrates* den vingher op den mondt.
 D'arbeydt prijst met woorden, versaect hem in 's herten grondt.
 Drijft van u naerstigheydt, sorghen, ende medelijden.
 Bemint onachtsaemheydt, dientse t'allen tyden.
 Rijckdom ontfangt, wilmens u ter schenck aen tellen.
 Melckt den gouden Schapen so lange d'elders swellen.
 't Recht van Tafel en Bedt en wilt geensins breken.
 Den wellust bemantelt met onsichtigheys treken.
 't Ghelaet en wesen draeyt na draeyen der zonnen.

Wie hier in anders doet die sy overwonnen
 Als die ^z*Inertiam* trouweloos heeft versaect,
 't Gheselschap verlaten hem self ellendigh ghemaect.

^z*Traegh-heydt.*

Dit sijn dan die Wetten, dit sijn die Sacramenten,
 Die Vrou Inertia gheeft in hare Tenten.
 Sy sijn kort van woorden, maer van sin lanck en breed,
 Dus ist noodigh dat elck dit vast van buyten weet.
 Om ons doen en laten in alder manieren,
 Al ons leven deure daer na te stieren.

⁺ Veel Griecken vercierden voormaels traegheydt ledigh,
 Metten schoonen naem van Philosophy zedigh.
 Om so te geraken achter der weelden Kist.
 Maer 't is alt'samen schendelijck gemist.
 Sy hoopten in leegheydt te smetsen verstandelijck,
 Maer haer zotheyt brachtse in lijden schandelijck.
 Dus moetmen besorghen met loosheydt vlytelijck
 Dat ons niet op en koom die spot verwijtelijck.

⁺*Bewyst het mette Griecsche
 Philosophen.*

So moet elck eerst weten voor seecker en ghewis
⁺Dat de mens des menschen meest vyant is.
 So ons 't oude Spreeckwoort constelijcken ontdeckt,
 Dat d'een Mensch den ander een Wolf of Duyvel streckt.

⁺*Leert arg en deurslepen
 daer in te wesen.*

⁺ Hierom zy elck altijt vlytigh op sijn hoede
 Dat oock 't minste deelken van sijnen ghemoede
 Den volck niet kondt zy, elck moet naerstig besorghen
 Te gaen in visibel, vermomt, bedeckt, verborghen,
 Alle dinck te heelen moetmen altijt pijnen
 Met hertneckigh swijghen, of met Eerlijck schijnen.
 Maer om 't vernemen van 's volcks verholen saken
 Moet elck van ons looflijc spooren en waken.
 Want eens anders secreet op goet gheloof te verstaen,
 Meert groot achtbaerheydt, en hout den volcken onderdaen.

⁺*Oock beveynst en op sijn
 hoede.*

Den jonstighen name vander eenvuldigheydt,
 Arbeyt de bewaren met alder geduldigheydt.
 Maer d'eenvuldigheydt self drijft van u gheringen,
 Want zy is 't zotste en sorghlijckste alder dinghen. ⁺
 Sy slacht d'Olye, die is uytwendigh gesont
 Maer inwendigh quetst zy, dit 's alleman niet kont.
 Men vindt oock sonder al gheen gedaent des ghemoets

⁺*Sy veracht d'eenvuldigheydt.*

y [Hier worden ordentlyck achtervolgens beschreven de Wetten en Leeringhen van Murcia en Inertia, die neghen int ghetale sijn, en aenmerck-waerdigh, om eyghentlyck en wesentlyc de Natuur van 't Luy en Lecker Leven af te malen. D'eerste leert swyghen, dat schelmen en Dieven in haer boosheydt te pas komt, om dit te veyligher te pleghen. 't Beeldt van Harpocrates met den vingher op de mont betekent stilswygentheyd, d'Oude Egyptenaers noemden hem den Godt der silencie, dat is: Van swygen heelen, oft heymelyck verborghen te houden, 't welck wel een vande Deughdelyckste goede zeden syn die Pythagoras sijn Leer-jeughd leerde, hun voor d'eerste school-les vyf geheele Jaren liet swygen.]

Dat ons meer onlusts, meer schaden, meer teghenspoets
Toe mach brengen dan ware eenvuldigheyt zot,
Als wy onder haer staen, en doen na haer ghebot.
Wederom is zy nut, en dient ons grotelijck
Als zy by and'ren woont, en 'therte ontdeckt blotelijck. ⁺
So dat haer slechte tonghe ons int hert doet kijcken,
Sonderlingh als dit valt by Moghenden Rijcken.
By versufte mannen, by yv'rige wyven,
Of by doorbrengers, daer 'tghelt doch niet mach blyven.
Dits ons nut als and're, 'tsijn ouwen of Jongen,
Haer open hert dragen op haer zotte tongen.
Maer wy moeten ons tonghen diep int hert verberghen,
Of wy sullen dwaeslijck ons goede Staet vererghen.

Komt ons yet voor te doen dat nut schijnt te wesen,
So staet ons om te zien, en voor al te vresen, ⁺
Of daer inne oock zy ghemeenschap met aerbeyt,
Ons hatighe vyant, vol verdriet, vol swaerheyt.
Want waer hy eenigsins inne is te duchten,
Dat slaet flux vander handt, dat wilt terstont vluchten,
Want Labor is herdt, streng, scherp, ende moeyelijck, ⁺
En om 't stadigh slaven den traghden verfoeyelijck,
Die Vrou Inertia gaet betomen fellijck:
So haest men hem ontfangt vrundtlijck en ghesellijck. ⁺
Lust ons dan rustig in weelden te verblyden
Men moet dees Vader van sorghen en onrust myden.

Ende soomen ter werelt vier groote saecken ziet,
Boven al vol stoornis, onrusts, moeyte, en verdriet,

⁺*Pryst die in andere om haer voordeel.*

⁺*Raet den arbeyt te vlieden en schuwen.*

⁺*Arbeyd.*

⁺*Traegh-heydt.*

+Als een Echte Vrou, 't Hof, een Schip, en een Acker,
Soo moet elck die vlieden voorsichtigh en wacker.
Want soo wy ons alsulckx met ernst ondervinden:
Terstont sal arbeydt ons vangen, kluyst'ren en binden.
Doch machmen hier bruycken bescheydenheyt matelijck.

+Een vrou, 't Hoff, Schip, en
een Acker sijn vier saken vol
arbeydts en moeyte.

+Want dees dinghen van selfs niet sijn so hatelijck?
Datmen die behoort te drijven uyt ons fuycken
Alsmense sorgeloos sonder Arbeydt mach bruycken.

+Maer yets met ander lieden
arbeydt cunnende becomeen,
dat aen te nemen.

Quaem een ander mans wijf, jonck, rijck en schoone,
Een licht-ghelooogh Prins draghende die Kroone,
Of een yveraer milt in ons duystere laghen,
Ick versta niet datmense daer uyt sou jagen.

So is mijn sin niet dat men 't Schip verachte
Als hy ter nootlijcker reys om niet krijght de vrachte,
Sonder dat gy daer in iet behoefte te wercken.

Dat kondy nu oock licht vanden Acker mercken.

Wert u een vruchtbare besproken of gegeven:
Weyghertse niet, zy dient tot Luy Lecker leven.

Want sulcx ^f *Inertia* in rust doet volherden
Als zy van anderen voor ons bearbeydt werden.

^fTraegh-heydt.

Maer dit al is weder hatigh, pijnlijck en leet,
Als het gheen vrucht en gheeft, dan door ons Arbeyt en sweet.

Dese beduydinghe kan die vroede rapen,
Wt die verholentheyt van de gulden schapen

^gVan *Medea* ^h *Jason* en sijn ghesellen,

ⁱVan 't Gulden Vlies vermaert, door't Poetsch vertellen.

g *Medea na 'tsegghen van Apollodorus en Ovidius, was een Dochter van Aetus, den zone van de Zon en Idyia Dochter des Oceans, sy was kloeck en ervaren in de Toverkonst, daer mede zy haer en Iason het Gulden Vlies deed winnen, en trock met hem sonder haers Vaders weet na Thessalien, daer zy nae der hand van hem verstooten wiert. Sy dooden haer eygen Kinderen die zy by hem gewonnen hadde, en vluchtende t'Ephesien, troude zy den soon des Konings Pandion Aegeus die alreede Out was, hier hadde zy doch by eenen zone Medus, die zy wilde doen bezitten het Rijck, en daerom socht te dooden Thescum den oudsten zone van Aegeus, maer haer aenslagh missende, vluchten zy in Asien, dood sijnde, komende ter Hellen inde Velde Elysij, trouden zy Herculem.*

h *Apollodorus die de Gulde-vlies-reyse beschreven heeft, seght dat Jason het hoofd en Leydsman vande Vlies-helden was, een zoone van Aeson, die van Iupiter afkomstigh was, den selven Aeson ghedood sijnde door Pelias, die de heerschappye van sijn Ooms stadt Iolcos aengenomen hadde met ghewelt, was Jason vluchtigh, en heymelyck opgevoedt by Chiron den Centaure, tot dat hy groot en manbaer gheworden was, door't beleydt van Juno wiert ghesonden om 'tgulden Vlies uyt Colchos te halen, hy ginck 'tscheep int Schip Argo, 't eerste schip vande werelt, verselt van 54, ghesellen, d'uytmuntenste blom van Griecken, waer onder waren de vrome Hercules, Orpheus de konstighe zang-meester en Dichter, Castor en Pollux, Poleus en Telamon, Calais en Zetes, en quam naer veel ghevaer te Colchos, daer hy door hulp van Medea 't gulde Vlies verkreeg, en keerde met Medea wederom t'huys; dien hy naderhandt verliet om de Dochter des Coninghs Creon te trouwen, daer Medea uyt spyt en wraecke met een valsche kroone hem de Bruyt en Bruyts-Vader met alle 'tKoninghlycke Hof deed verbranden.*

i *Ovidius lib. 4. vertelt van Phrixus en Helles, by de Kinderen van Athamas, hoe zy 't gulde Vlies brachten in Colchos, Phrixus (seght hy) was benydt van sijn Stief-moeder Ino, want sijn Moeder Nephele was van sijn Vader verstooten, dese tweede Vrou verliefde op haer Mans zoon, en om dat hy haer niet te wille wilde sijn socht zy hem te dooden, en bracht soo verre datmen hem offeren soude, Athamas liet sijn Phrixus toe-maken met een huyve, banden en hayr-snoeren soo de wyse was datmen vercierde die ten offer gheschickt waren. En doen men hem op den Altaer soude leggen doe quam Nephele en nam haer twee kinderen wegh,*

^kIck verstreckte *Iason* en *Medea* jonstelijc.
En ick leerde hem die Toverij konstelijck.
Waer door die wackere en sorghvuldighe ooghen
Van den Herders verblindt waeren en bedroghen,
En die beschermende wapen vanden gouden klomp,
Wt gierigheyt eerst scherp, onsnedigh werden en plomp,
Als die schalcke Mannen door schijndeught vermaert
Dien rijcken Koning als een Schaep eenvuldigh van aert,
Soo behendelijck van sijn rijckdom hebben berooft.

^lDaerom o ghy alle, die my hoort en ghelooft,
Nadien het lieve lijf ons naeste maeghschap soet
Altydt besorgt moet sijn, en weeldelijck gevoet,
Welck lijf wy gevoelen en weten dat wat is
Sonder 't welck wy niet en sijn noch doen, dit's gewis,
Van waer ons oock voortkomt die lieflijcke luste,
Met alle soetigheyt en gerieflijcke ruste,
Om welcx wille het leven sonderling werdt begheert,

te weten Phrixus en Helles, en gaf hun een gulde Ram die Mercurius haer hadde ghegheven, en desen Ram droegh dees twee door de Locht, over de Zee, daer Helles in viel, waer van de Zee hiet Hellespontius: en Phrixus quam eyndelijck te Colchos, daer hy den Ram Jupiter offerde, en hinck 'tVlies op een geslacht van Eycken boomen int Lustwout van Mars, dit's een vande gulde Schapen, en 'tgulde Vlies beyde. Laet ons nu tot Medea komen.

^k Sy roemt haer daden.

^l En vermaent met *Epicurus* om vanden Buyck ons God te maken.

So sult ghy al t'samen in mijn gheselschap ghe-eert
 Volghende mijn raden ende beleden,
 Tot dit veyligh werck veyligh moghen treden.
 En dees behendigheydt leechlijck en onmoelijck
 Ghebruycken, om onse vyanden verfoelijck,
 Als Hongher en Ghebreck vervolgers onser sielen,
 Te verjaghen, te slaen, en heel te vernielen.

Hier toe is eerst nodigh ons hendigh te schicken,
 Dat wy moghen temmen en ancxtigh afschricken

^mVeel mannen swaerhoofdigh gheleerd en doorsichtigh,
 Die ons leegheyden haten: en met reden wichtigh
 Hongher en Kommer, aenporren ons te quellen.
 Dees luyden moetmen der Goden vrees teghen stellen,
 Want der menschen ontsich werdt dickmael door jonsten,
 Door gift, oft door des waerheys krachtighe konsten,
 (Als sy ghehoore krijgth) gheheel wech genomen.
 Sulcke moetmen voor al schoontjens voor ooghen komen
 Met een uytwendighe schoon-schijnend Gods-dienste,
 En elck vroedt maecken (dit is verr' tghesienste)

⁺Dat wy gheheel verstaen den wil en raet der Goden,
 Door openbaringhen der sielen vanden dooden,
 Door vreemde ghesichten, door Philosophien,
 Door droomen, en door ander veel guychelryen.
 Men moet oock vrymoedigh beloven schoone dinghen
 Die ons onmogelijck zijn om te volbringhen.
 Men moet elck doen verstaen dat wy wel verdiendelijck
 Dick daer boven spreekken metten Goden vriendelijck.
 Men moet dapper segghen (ernstlijck ende doenlijck)

⁺Dat *Iupiter* selve door giften is versoenlijck.
 Men moet draghen den schijn (maer niet de lastigheydt)
 Van sobere strengheydt ende stantvastigheydt.
 Men moet somtijds by Vrudkens uyt vryheydt
 Waerheyden toonen van beweeghlijckheyden en blyheyden.

Oock is van noode dat hoverdy, nijdigheyden,
 Schalckheyden, quaetwilligheyden, bittere partijdigheyden:

⁺Al t'samen ons maeghschap daer ons hert seer toe streckt,
 Met vreemde vederen schoontjens werden bedeckt.
 Laet ons sulck gewade bereyden met listen,
 Als versiert hebben de ghemantelde Sophisten.
 Die met deughdelijcke schijn boosheyden konden verblommen,
 Zo moet elck (zijn wy wijs) sich met schijn vermommen.
 Lyni-recht doen schijnen t'gunt wy nutlijc verkrommen,
 En in dees secreten hartneckigh verstommen. ⁺
 Want die stil-swijghentheyden is niet alleen nootlijck
 Tot des levens noodruft, maer vordert oock grootlijck
 Tot die Bancketjens stil en beddekens lievelijck,
 Van ons yv'righeyden het eynde gherievelijck.

Al t' volc dat anders doet, wilt voor Voghels houwen, ⁺
 Daer by acht die steden voor u Vogel-touwen.
 Die rust toe met beelden der dinghen voor-verhaelt,
 Met grijnen, met swijgen, dat gheen secreet vertaelt. ⁺
 Schoone schijn sal t' Aes zijn om t'net te bedecken,
 Dan mooghdy alt'samen Vogelaers verstrecken,
 En den domme Voghels, die op gheen list letten,
 Kloeckelijck verwerren in u verholen Netten.

^m*Haet de Geleerden, en
 soeckt die te verleyden, onder
 decsel van Religie.*

⁺*Heydensche guychelerye,
 daermede sy d'eenvoudige
 luyden bedrogen.*

⁺*Hier by willen sy verstaen
 dat de Goden door giften
 versoenlyck zyn, gelyc
 Euripides en Ovidius te
 kennen geven*

⁺*Raet tot geveynstheyt en
 uterlyc gebaerde inwendige
 gebreken ende sonden
 bedeckende met haer schyn
 deughts rock.*

⁺*Geveynsde schynheylighe
 die den Godsdienst om haer
 bedriegery aengenomen
 hebben.*

⁺*Beveeltse te swygen, als
 hoochnodigh.*

⁺*De onnosele man is de jacht
 en 'troof vande bose die op
 hem loeren, en valschen
 schijn is het aes.*

Cond ghy u maer berghen en swijgende gedooghen,
Dat sy aen 'taes verlackt werden en bedrogen.

Gaet daerom te wercke loose met ghesellen ⁺
Neemt eenen verschen moet, elck wil hem versnellen
Om te zijn die naeste van ons Princesse rustigh.
Soo ghy begeert die lust voor 'tlevē onlustigh.
Rijckdom voor armoede, weelde voor ongemack,
Rust voor arbeyt, voor moeyte, en voor naerstigheys pack,
En veyligheyt seker voor gevaerlijckheyds sorgen.
Volght mijnen heylsamen raed, wacht niet totten morgen.
Hier is so luttel ancxt voor vangen oft moorden,
Dat ick selve wil staen int voorst' der slagh-oorden.

Maer can yemandt niet alle mijn Wetten onthouwen,
Dien sal icse met weynigh woorden ontfouwen.

Ick wil u ontslyten mijnen borste devoot, ⁺
Mijn secreet ontdekken, en my self naeck en bloot
V gheheel cond maken met die verklaringhe
Eens heerlijcken spoox, elck neem die in bewaringhe.
Spreeckt altijd deughdelijc, maer doet niet dan sonde.
Doet sonde vreughdelijck, weest deughdelijck van monde.

*⁺Sy spreekt het volck een
hart int lyf, en geeftse moet.*

*⁺Sy besluit met een deftige
sproock, die 'tsommariam is
van al haer redenen.*

Dit verhael ontvinghen met groot wel behaghen
 Al die *Hypocrisim* hoorde en saghen
 Men sagh daer verblyden die herten der menschen,
 Recht als men int hulden een Prins gheluck gaet wenschen.
 Elck prees ten Hemel toe haer welsprekentheyt kondigh:
 Elck prees seer wonderlijck haer wijsheydt diep grondigh,
 Oock haer kloecke reden, maer elc prees bysondere
 Het kort begrijp van dien als een Hemelsch wondere.
 Dat waer voor hen allen het lichste en beste,
 En voor † *Inertia* een onwinlycke veste.
 Door 't volghen van die Wet en waer niemant beswaert,
 En elck van henlyuden versekert en bewaert.

† *Traegheyd*

Dees leeringh (seyden sy) en waer niet te schrijven
 Dan in *Diamanten* om eeuwich te blyven.
 Als die veel nutter waer en bequamer voort vernuft,
ⁿDan Apollinis sproock, nu al veroudt en versuft.
 Daer by bevolen werdt, ^o elck hem self te kinnen.
^pWant dit vals waer, en is by geen menschen te vinnen.
 Maer licht en nut waert te kennen anderen,
 En self in Visibel onbekent te wanderen.

Ten dede oock niet weynig tot 'sgeloofs vermeringhe,
^qVande Hypocrijsche voorschreven leringe
 Dat sy van ghelate was sedigh en eerwaerdigh,
 Onder 'tgemeene Volck quam sy niet lichtvaerdigh,
 En dan noch met een deel haers aensichts verborghen,
 Van schijn sachtmoedigh vol van salighe sorghen,
 Statigh van ghesichte oock van minlijcker tonghen,
 Die seer eenvuldigh scheen voor ouden en jongen.
 Maer diet diep in saghen uyt kloeckheyd out bejaert,
 Hieldent voor een valsche, verkeerde, en schalcke aert.

Het volck scheyde van een, elck ginc blyde in zijn Hut,
 Stellende den vingher op heurder woorden put.
 'tBestont al met swijghen *Harpocrati* te eeren.

Terstont maeckten sy hen veel verscheyden kleeren,
 Als langhe mantelen, eerlijcke langhe Rocken,
 Ronde onderkle'ren, Caproenen en Socken,
 En ander ghewaden, elck nam zijn eyghen keure,

- n *Dan Apollos Orakel, oft geheym van Delphos, Apollo die oock Phebus hier was de sone van Jupiter en Latona, en wordt voor de Sonne ghehouden, daer van veel fabulen van hem versiert zyn hier te lanck om te vertellen Ovidius lib. 2. in Metamorphosis beschrijft syn Majesteyts woningh, waghen en peerden, en te vooren 'tdooden vanden Draeck Python, zyn vryeragie met Daphne en anders. Hy wort geplaetst onder de Muses, als hun dans beleyder wesende.*
- o *Plutarchus verhaelt dat de Staets-Heeren van heel Grieckenlant. Lieten boven de deur van die openbaer vermaerde Kerck van Apollo te Delphos met gulde letteren schryven dees kort sin-ghevende spreuc, van Chilo den Lacedemonio. Kent u selfs, welcke spreuc den Outvader S. Augustinus niet ghenoeghsaem kennende prysen, acht die uyt den Hemel gekomen te zyn, als een beginsel der volkommen wysheydt, en selfs een groote wysheydt wesende, want selfs kennisse en bestaet niet int weten hoemen ghenamt, wiens soon, of van wat gheslacht men is, maer te kennen zyn eyghen swackheydt, onvermoghden broosheydt, onbequaemhey. onmatighey. blohey. korselhey en andere gebreken, daer neffens alle zyn genegentheden en begeerten wel t'onder scheyden, om de schadige onvoechelycke, en oneerlycke te onderdrucken, afkeeren en vermyden, en de nutte te volgen oft na te comen.*
- p *Wy sullen eerder den splinster in eens anders ooghe sien, dan den balck in ons eyghen ooghen.*
- q *Schyndeughts wesen en afmaelsel.*

Van grau, van swart, van wit, van alderley coleure.
Eenighe hadden hayr, and're waren gheschooren.
Dees droegh baert, dees kin was kael als eerst geboren.
Het was een volck in tael so verwert en verscheyden
Als in hert en leven vol eyghen sinlijckheyden.
Sy scheenen al t'samen in haer wandring
^r*Vertumi* en ^s*Protei* vol verandering.

- r *Ovidius int veerthiende Boeck van zyn herscheppinghe, verhaelt de verscheyden veranderingen die Vertumnus gebruyckte int vryen van zyn Liefste Pomona, Appel en Fruyt Godinne, tot dat hy entelyck int wesen van een schoonen Jongeling van haer aenghenomen wiert. De Griecken noemen hem Proteus.*
- s *Proteus wiert een Zee-God gheacht by de Griecken, en sone van Neptunus en de Nimphe Phaenica, ghelyck Zezes beschrijft inde 44 gheschiedenis van zyn Chiliade, hy soude ghewoont hebben int Eylandt Pharos, by Alexandrien, Euripides seght dat hy trouden Psamathe, waer by hy hadde vyf kinderen, vande welcke een, zyn Dochter Idothea Menelaum in Egypten wesende, leerde haer Vader bedrieghen, op dat hy zyn reys mocht spoedighen, en dede hem met zyn ghesellen gaen ligghen, bekleedt in varsche huyden van Zee-Kalveren, hun ghelatende te slapen, daer op den middagh hem Proteus was ghewendt uyt de hitte te onthouden midden in zyn Zee-kalvers, daer sy hem vingen en vast hielden, of sy schoon hem in veel gedaenten verschiep, so mocht hem 'tselfe niet helpen, door dien sy begerich waren te weten wat avontuyr sy op hun reyse souden moghen hebben, want hy een groot voorseggher was van Neptunus, als by Homerus te lesen is.*

So veyligh ginck elck zijn wech na dat's hem was gheluckt,
Dat d'aenslagh sorghelijck heel t'onder was ghedruckt,

^tVan *Esurie* en *Egestate* pijnlyck,
Niet en was onweeghsaem voor haer deugt ooghschijnlijck,
Dan daer ^v*Labor* wachte had ghestelt veel en groot,
Dees vermijden syluy als den bitteren doot.

Soo stonden die saken, so wast metten Landen,
Als sy die door-swerfden met ledige handen.

Middelertijdt *Labor* hem siende verstoten
Van Vrou *Inertia*, hevet hem verdrooten
Te zijn onder 'tghebruyck eender echter Vrouwen,

^xDes hy by *Pallas* hulp te Wijve ginck trouwen
Een Vrou Edel van stam, van exempel van leven,
Deughdelijck, voorsichtigh, met naerstigheydt doordreven,
So dat haer niet altoos van al 'tgunt en ontbrack,
Datmen in een Vrou mach wenschen tot lust en ghemack.
Haers ghelijck en vintmen in gheen Historie,

^yDie naem was (die doende beduydt) *Agenorie*.
Sy was ernstigh, dapper, vroom en onverwinnelijck,
Nemmermeer droef of mat, maer altyt seer minnellyck,
Altijdt lustigh, wacker, vrolijck en blijde,
En altijdt by haer man, altijdt aen zijn zijde.
Den sy als een schadu volghde onverscheydelijck.

^z*Vsus* haer Vader had haer ghevoedt arbeydelyck,
Tuchtelijck en eerlijck, oock vermaend in't scheyden,

^aDat sy haer man, *Labor* met bedienstigheyden
Gehoorsaemheydt soude eeren en met herten beminnen,
Oock dat sy sou mijden met wackere sinnen
'tGeselschap der Vroukens, ledigh van goey daden
Voor al *Inertiam*, moeder alder quaden,
Wiens traecheyt vliet als van onnutte schennisse,
Het spooren na nootlycke en nutte kennisse.
En dit onder decksel, dat veel onwijslijck soecken
Onnutlijcke kennis, tijdtroovende Boecken.

Dus waer een goet oordeel hier toe seer notelijck
Dat sy om te ontgaen d'onwetenheydt dootelijck
Die wetenheydt niet meer noch oock min proefde,
Dan sy om 't wel leven, nootlijck en behoefde.
Om niet te verslijten haer tijdt en haer waken,
Vergeefs in vergeefsche of al te sware saken,
Dat sy niet eens aensiens waerdigh en soude achten,
Die dienst Joffers snoode met al haer gheslachten,

^bVan *Murcia* die traghe en vuyle Goddinne,
Als namelijck slofheyd, onachtsaemheyd van sinne,
Versuymelheydt, leuyheyd, verdrietige onstedigheyd,

t *Honger en Armoe.*

v *Arbeyd.*

x *Labor trout door Pallas hulpe een maegt Agenoria, dat is werckende.*

y *Onsen Poeet gheeft d'uytlegginge selfs van't woordt Agenoria, welcke Goddinne om datse tot wercken aenporde, Stimula (die van selfs om te wercken aenprickelde) en Strenue diese vroom maecte gheheeten worde, die oock vande vroede Romeynen binnen haer mueren als Goddinne ghe-eert wierden.*

z *Vsus, dat is 'tghebruyck, was Vader van Agenorie.*

a *Leert dat sy haren man ghehoorsaem sal zyn, ende myden voor al ledigheyd en traegheyd.*

b *De namen vande Staetvrouwen van Murcia.*

Sorgeloosheyt, traegheyt, en d'onnutte ledigheyt.
Dat sy haer sou wachten haer tijdt leeg door te bringhen,
Iet onnodighs te doen, te leeren ydel dinghen,
Die men na met pijnen behoeft te ontleeren,
Dat sy altijdt sou doen yet tot oorbaers vermeerden.
Ende int bedencken voor onmoghelijck houden,
Dat die menschen, die niet en doen, wel doen soudent.

°Ende oock des Romeyns sproke wel aenmercken,
Dat die mensch niet doende, het quade leert wercken.
Dat sy daerom voor al naerstigheyt soude eeren,
Soberheyt beminnen, ghetrouheydt hanteeren,
En haer ghesellinnen met onsichtigher vlyt:
In eeren sou houden en beschermen altijdt.

Daer waer ghepropheteert, soo sy gants onderdaen
Altijdt wilde volghen zijn Vaderlijck vermaen: +
Sy soudent vermaerdt werden, en seer heerlijck gheacht,
Oock moeder zijn van een loflijk en lieflijc gheslacht.
Want sy soude baren seven sulcke vruchten,
Dat elck die sou minnen, eeren, ontsien, en duchten.
Dat had *Iupiter*; seyde hy, uytter liefden gront, +
Haren man *Labori* minnelijcken gejoint.

+*Sy sal vruchtbaer zyn.*

+*Godt.*

c *Otia vant Vitia, want ledigheyt is des duyvels oorkussen, en een schoole van alle schelm-stucken en ghebreken.*

- ^d *Agenoria* met des leeren onderwesen,
 Die sy met navolgen waerdelyck heeft gepresen,
 Was met ^e *Labore* in houwelijcke versaemt
^f *Pallas* had haer ghedaen, edel vrouwen vernaemt
^g Tot ghesellinnen, die by haer seer rijcklijck
 Opghevoedt waren met onderwijs pracktycklijck,
 Wijslijck, bescheydelijck in allen konsten eerlijck.
 Als *Politia* voor al vermaert en heerlijck,
 Die oock over d'ander hadde te ghebieden,
 Wat, en hoe veel elck doen soude, en wat vlieden.
^h Oock *Opes* van't behulp der aerden een vinstere,
ⁱ *Pales* die weystere, ^k *Arachne* die spinstere,
^l *Larunda* Huys-houster, ^m *Doris* kloeck int seylen,
ⁿ Die strijbaer *Bellona*, ^o *Panacea* int heylen,
 Van des Lijfs kranckheyden constigh boven maten.
^p *Agenoria* had dese noyt verlaten,
 Noch oock sy luyden haer: want sy by dage en nachte
 t'Huys of buyten doende waren, of hielden wachte.
 Waer van *Politia* bequame plaets vant
 Om Steden te stichten, was elck doende by der hant,
 Om vrucht en, om Vee, om dees kleets verwerminghe,
- ^h *Ops, Cibeles, Rhea, Vesta en Ceres, was al een Goddinne en beteeckende onder vele namen de verscheyden deughden en krachten der krachten der aerden, sy wiert oock gheuoemt Grootmoeder en moeder der Goden: Ops wiert sy vande ouden gheheten, om dat dat woort betekent hulpe, want daer en is gheen dinck dat meer helpt tot 's menschen leven, dan d'aerde. Homerus wilt dat oock segghen, als hy haer noemt Levengheefster, en onsen Poeet van 'tbehulp der aerden een vinstere.*
- ⁱ *Virgilius in zijn 5. Eclogue, en Ovidius in zyn Pastorum: seggen beyde dat Pales was een Godinne der Herders (doch by den Grieken onbekent) dese naer dat eenighe Latynsche seggen is soo gheuoemt naer Palca, dat is kaf of Stro, 't welck de Herders te hoop brachten in haer Feest en onstakent, springende dan d'een na d'ander over 'tvuyr, dit gheschieden altydt den eersten May buyten in't Velt. Sommighe hieten dese Pales grootmoeder en Vesta, sy steldense oock somtydts int gheselschap van Apollo, ick achte om dat Apollo oock een Harder was gheweest.*
- ^k *Ovidius lib. 6. Metamorph. int beginsel, verhaelt het wedspel tusschen Pallas en Arachne, en hoe sy in een Spinnecop wiert verandert, dat wy onverslaen sullen en segghen (naer Plinius en Polidori Virgilij ghetuygenisse) dat Arachne een Maegt van Lydien, d'eerste vlasvinstere en Spinster vande Werelt soude gheweest hebben, en die de Voghel en Visnetten oock op ghebracht heeft, daer van Ovidius zyn fabel soude versiert hebben, van datse in Spinnecop is verandert, die noch daghelyckx vlytigh spint, en haer netten inde windt spant om vliegghen te vangen.*
- ^l *Larunda is een Nimphe oft huys-Godinne, de welcke van Mercurius beslapen zijnde, heeft hem tweelinghen voort ghebracht, die men naer haer Moeder Lares noemt, dat zyn huys-Goden, als wy hier voor gheseyt hebben.*
- ^m *Doris is een Zee-Nimphe dochter van den Ocean en Thetys. de welcke ghetrouwt zynde met haer broeder Nereus, een groote menichte van Zee-Nimphen ghebaerdt heeft, diemen noch Nereides noemt.*
- ⁿ *Minerva, Pallas oft Bellona is al een selfde Goddinne, doch onder de naem van Bellona werdt zy meer ghekent voor een bloedt-dorstighe en woedende Goddinne, als Stacus seght, die haer Voerman van Mars Waghen maect, daer sy met bebloede handen die felle Peerden voort sweept, en Silius Italicus doetse loopen door de slaghoorden, gantsch overstulpt van bloedt, onsen Poeet verstater mede den krygh, en 't eerlyck en moedigh herte der Borghers om haer Vaderlant te beschermen.*
- ^o *Panacea wort gheuoemt een dinck dat alle onheylen en qualen geneest.*
- ^p *Agenoria verlaet de deughden noch consten niet.*
- ^d *Werckende.*
- ^e *Arbeyt.*
- ^f *De wysheyt.*
- ^g *Gesellinnen van Agenorie, goede regeringhe oft Politia*

Om huysen, om waren, om vrome bescherminghe,
En om die gesontheyt vlytigh te besorghen,
Ooc des kokens nodruften op voorraet sonder borghen.

Sy leyden een leven saligh ende rustigh.

Niet en ghebrack henluy vande noot-rust lustigh,

^qWant d'Egypische weelde, noch Grieksche dronckenheden

Doen noch niet verdorven hadden die goede steden.

⁺n

Agenoria heeft daer na te volder dracht,

Met elckx blyschap ^r seven Kinderen ter Werlt ghebracht,

Al van ghedaent, door haer Godlycke aerdigheydt,

Wonderlijke schoone, ende vol eerwaerdigheydt.

Ende als men van de namen had vernomen

Was henluyden een Godlijke antwoord ghekomen,

^sDat elck vande namen der Dochters sou beginnen

^tMet een Vocael diemen in't Griekx niet mach vinnen,

^vMet een Figuyr int schrijven of int lesen,

^xd'Welck die Grammatiens seyden die *U* te wesen.

- q *Verscheide oude Schrijvers zyn noch besig om d'Egyptisen lofuyt te spreken, want dat Landt heeft sulcken roem ghehad int gewas te voeden ende vermeerden, dattet den ⁺ slaghseghen noch lucht niet en behoefde danc te weten, overmits dattet altydt van zyn eyghen Rivier (de Nyl) overloopen worde, daer door het met so veel staende ghewas bekleedt wierde, dattet met de alder-drachtigste Landen wel moghte kampen sonder stryden te verliesen, en gheuoemt wiert de ghemeene Koorenschuyr des Werelts en de Herberge der Goden; makende sijn Inwoonders de weeldighste des Aerdbodems. Belanghende de Grieksche gulsigheydt en overdaed is overvloedigh te Lesen by Schryvers, als onder andere Plutarchus, Aulus Gellus en Atheneus.*
- r *'t Getal van seven is een volmaect ghetal, bestaende in twee gheslachten van Mannelyck en Vrouwelyck, dat is paer en onpaer; te weten van 3. en 4. de Planeten en dagen der Scheppinghe, worden met sijn nomber getelt, 't is so wy de Medecynen ghelooven willen, een wonderlyck ghetal, en naer 'tsegghen van Scaliger, daer wy 't by laten berusten.*
- s *Hoe de kinderen soudent ghenaemt worden.*
- t *Vocael oft Vocalis, is 't geen dat een geluyt heeft, waer van de vyf Letteren by de Latynen Vocalen genoemt worden, om dat zy by haer selven een gheluyt gheven, sonder behulp van andere Letteren.*
- v *Figura betekent by de Latynen de ghedaente en ommetreck van een Lichaem, wort oock by de Reden-kavelaers gebruyct voor een bysondere en gecierde maniere van spreken, vande ghemeene seer verscheiden.*
- x *Grammaticus is die de Letter-konst weet en onderwyst, worden woord-twisters, of eer Letter-kibbelaer gheheeten.*

Alsoo wert d'eerst-ghebooren gheenoemt *Vita*, dat's 't Leven,
 D'andere werdt oock elck haer name ghegheven,
 Als *Valentia*, dat's sterckheyt of vermogen,
Veritas dat's waerheyt, vyandt vande Loghen,
Victoria, zege, *Virtus* salighe Deughde,
Ubertas, gheuoegh, *Voluptas*, lust of vreughde.

Van die schoon Maeghdekens spraken alle Menschen,
 Nae haer was al 't soecken, begheeren, en wenschen,
 Men vandt niemant, hy en dede alle vlijte en konste
 Om te gheraecken inder Maeghdekens jonste,
 Oock *Inertia* self, dat noch al wat meer is
 Met haer groote schare, die Luy die traegh en teer is,
 En der Maeghden ouders hatet onversoenlijck,
 Heeft die veracht, beminnde koenlijck
 Twee vande ghesusters, als ^y *Ubertatem* rijck,
 Ende ^z *Voluptatem* die zy luyden alle ghelijck
 Door hulpe van bedrogh en beveynstheydt listigh,
 Vlytigh benaerstighde by nacht en daghe mistigh,
 Buyten haer ouders weet, met heelen en swijghen,
 By henluyden stadigh metter woon te krijghen.

Maer voor al was daer hoede en seer scherp opsichte
 Dat sulcx voor ^a *Veritas* niet en quame in't lichte,
 Want bestondt *Veritas* t'ontdecken haer laghen,
 Armoey soude hen allen vanghen en deerlijck plaghen.

^b Vrou *Agenoria* heeft met kloecke sinnen
 Sorghvuldelijck vermaent al haer Ghesellinnen,
 Dat zy immers de hoede haerder docht'ren waerdigh,
 Oock haer loflijcke werck begonnen wel en vaerdigh,
 Wel souden volvoeren en loflijck volbrengen
 Om haer dochters ghebruyck gheen luyaert verhenghen.

Labor hielt mede aen, badt, porde, en vermaende ⁺
 Dat zy die Maeghdekens in elckx jonste staende,
 En met so veel konsten besuyrt en ghewonnen, ⁺
 Door haer slaperigheyt immers niet souden jonnen.
 D'Onkonstige Dieren om traeghlijck te misbruycken.

⁺ *Arbeydt.*

Hercules kende oock wel die laghen en Fuycken
 Van dit ledighe volck, 'twelck hy vyandtlijck hate, ⁺
 Dees was Labors ghesel, besigh vroegh en late,
 Hem wert daer bevolen in alder stilligheyt,
 Dat hy met zijn kodde der brassers moetwilligheyt
 Van't *Murciaensche* volck betemmen soud' vromelijck.

⁺ *Waerschouwinghe teghen
 de trage menschen.*

Maer gheen wacht, noch gheen macht, God geve hoe volcomelijck,
 En vlytlijck gepleeght en moghten beletten, ⁺
 Die listighe, schalcke, en behendige opsetten
 Van't vernuftigh bedrogh, en der deughden schijn.
 Dees waren behendigh, sonder arbeydt of pijn
 Tot *Agenoriam* in't Legher ghedronghen,
 Wiens Rijckdom en Lusten zy Ouden en Jonghen
 Van 't Volck *Inertia* deylden overvloedelijck,
 Welcke traeghe hope alsulckx blymoedelijck,
 Als selfs ghewonnen goedt ledighlijck ghenoten,

⁺ *Arbeydt wort bevolen
 'tvoddighe volcxken te
 temmen*

y *Genoegheydt.*

z *En weelde.*

a *De waerheyd.*

b *Agenoria waerschouwt de Maegdekens voor Inertia.*

⁺ *Bedrogh en schyndeught
 bewegen de Maegdekes tot
 medogen.*

So vast was elcks ooghe door Inertia ghesloten.

Ja oock *Virtus* selve die aldergrootste geacht,
Onder den Maeghdekens scheen t'ondergebracht,
En verwonnen, 'twelck meest te verwonderen staet.

+Want als *Desidia* so jammerlijck ghelaet,
 Bedreef voor haer oogen bermhertigh en goedigh,
 Oock mont Philosophen van schijne ootmoedigh,
 In grooten ghetale seer deerlijcken kreten,
 +Om decksel, om Woninghe, om drincken, om eten,
 'tWelck die handen (dat's volck) waren sy (de ooghen)
 Wert *Virtus* beweeght tot Godlijck medoghen,
 +Die niet en verachte den ° Wespen schadelijck,
 Noch oock haer aengesicht van hen keerde smadelijck,
 Maer gaf hen spijs en gelt uyt miltheydt wenschelijck,
 Segghende, wy gevent als zijnde ooc menschelijck,
 Niet oft menschen waren welcx hant dit van ons neemt,
 Neen, sy zijn 'tonwaerdigh, en onse geslachte vreemt,
 Maer aen vroom en onvroom moet ic miltheyt hanteren,
 Die huyden onvroom is, mach hem morggen bekeeren.

+*Traecheit*

+*Lant lopers, practiers, en
 schoonsprekers.*

+*Deughd.*

Also is 'tgeselschap van 'tleuye en traghe Wijf,
 Eensdeels door't bedrogs seer grootmogende bedrijf,
 Eensdeels door der Maeghden verbiddelijcheyt minlijck,
 In gedrongen in 't goet, dat die handen winlijck
 Van *Agenoria* besorghen t'allen stonden.

Onder dees werringe is seer goet gevonden
 Datmen sonder vertreck soude raedt gaen vragen
 Aen den God *Iupiter*; en hem dit onrecht klagen,
 Oock hulpe versoecken aen zijn wijsheyt almachtigh.
 Want sy der menschen macht en vernuft eendrachtigh
 In geender wijs mogende of wijs genoegh wisten
 Omme te beletten die behendige listen.

Dus quam voor *Iupiter Labor* wijs van sinnen,
 Met *Agenoria*, oock haer Gesellinnen,
 En die Schare loflic der vroomen eerwaerdigh,
 Ootmoedigh biddende, dat hy met hulpe vaerdigh,
 Haer oprechte sake nu doch wilde stercken,
 Soo die in sorghe stont door der boosen wercken.

Daer heeft ^d *Politia* (dien 'twoort was bevolen)
 Hoogh beklaeght boven al 't menschlijcke doolen,
 Dat die minlijcke eendracht en geselligheydt
 Vernielt wert en ghescheurt door sommiger felligheydt,
 Die onder schijn van deught die vruntschap uytroeyde,
 Door welck de Werlt voormaels soo lijvelijcken bloeyde.

Men vint (sprack die ernstelijck) onder u Wolcken
 Een boosen aert van Volck, ja 'tschuym alder Volcken,
 Die de gantsche Werlt ontsegghen Vyandelijck,
 Deur twee snoy Goddinnen, die sy dienen schandelijck,
 Namelijck *Murcia* leuy, en *Inertia* ledigh,
 Die veel versoenoffers op offeren stedigh,
 Van dinghen die sy selfs noyt en hebben besuert,
 Met brassen, hoereren en drincken dat altijt duert,
 En bruyckende den list bedect aen elcken sy'e
 Van *Desidia*, *Fraus* en *Hypocrisie*,

- c *De wespe is een schadelyck en dapper moeyelyc dier, die zyn spyse en aes met groote listicheyt is soeckende, rovende also eens anders spyse daer voor hy niet en heeft gesweet noch gearbeyt. So ooc den bedelaer (die tegen wil door zyn geduerig aenhouden vanden geuer dickwils aelmoesse verkrijght, om dat hy van hem ontslagen soude worden.*
- d *Politia of burgerlycke regeringe, klaeght dat de liefde door al te grooten hardigheydt uytgeroeyt wert, ende dat bedrogh ende geveynstheyt 'tbesuerde gheldt onnuttelijcken verdoen.*

Treken sy fijn tot sich 'tghelt met grooten sommen
 Dat door een anders sweet by een is ghekommen.
 °Maer die vroomer Labor met Agenoria nut,
 Die elck hoort te eeren als nootruftigheys stut,
 Werden veracht, bespot en verworpen met verwijt,
 Van dees die doch niet doen, dat komt tot ghemeen profijt:
 Aensiet doch 'tgeselschap van Labors vrouwe,
 Vol arbeys, vol naerstigheyt, vol sorgs getrouwe,
 Van u geseget door miltheyt overvloedigh
 †Ops sietmen vlytelijck ten ghemeen besten spoedigh,
 Om te geven Coorn, Wijn, Olye, Vlasch, Sout en Hout,
 Met ander nootlijcke vruchten duysentigh fout,
 Pales geeft al 'tgediert arbeysaem en huyslijck,
 Wol en Melck tot voetsel oock tot ghemack cuyslijck.

e *Hoe Labor en Agenoria verstoten werden.*

f *Hier worden verhaelt de ampten en werckingen int langhe, van yeder der sachte mede
 gesellinnen van Agenoria (dat is werckende) die ware uytlegghsels zyn vande Bruytgave
 Labors (dat is Arbeyt) soo hier voor verhaelt is, als men die int ghemeen verstaet, maer wy
 in onse aentekeninghen, hebben die op den huysvader alleen ghetrocken, om van beydts een
 lesse te hebben, nu met Opes, werckingh, verstaet den Haen, met Pales, den Esel en Os, met
 Politia, de Sweep. met Larunda. 'tHouweels. met Doris. 'tRoer. met Bellona. den Schilt en
 Swaert. en met Panacea. de Meerrose.*

+Wie siet oock *Arachne* niet vernuftelijck pijnen
 Om Spinnen en Weven, Kleeren, Dekens Gordijnen:
Larunda bout huysen, Kasteelen, Wooninghen,
 Kercken voor den Goden, Paleysen voor Koningen.
 Wanneer is oock *Doris* sorghvuldigheydt dervende?
 Reed sy niet den Schepen opten baren swervende
 Met alle behoefte om hen te generen,
 Met toevoering van waer, die geen Stadt mach ontberen?
 Bellona die daer is een dappere Vrouwe,
 Bestelt Swaerden, Schilden, en Wapenen ghetrouwe.
 Sonder oock te vreesen stof, het sweet, het bloet,
 Oock den doot selve niet, die sy dick loopt int gemoet,
 Alleen tot bescherminghe vande ghemeente goet.
 Maer wanneer siet men oock *Panaceam* rusten?
 Wat bespoort sy doch niet met doorsichtiger lusten,
 Alleenlijck tot dienste van 'smenschen ghesontheyt?
 Sy doorwandert de Zee, soect wat in Aertrijcx gront leyt,
 Sy ondersoect den aert van Vogelen en dieren,
 Van kruyt, hout, steen, metael, en kan 'tal bestieren,
 Tot kranckheydts verdrijven, of desselfs voorhoeden.

Of ick dan oock selve eenighe nutte goeden

+Vermach by te brenghen ten oorbaer van't Vaderlant.
 Verklaert mijn name selfs, die geeft daer oft verstant,
 Want ick stier den menschen ter godlijcker deughden.
 Ick straffe die misdaet, loon, weldaet met vreughden,
 Ick brenghe goey konsten voort, vermaen goede leeren,
 Schicke 'tghemene goet, belede elck huys met eeren,
 Oeffen het oorlogh, voede Gods-dienst met klaerheyd,
 Te weten die daer staet inden gheest ende waarheyd,
 Stelle den Overheyd, en schrijve Wetten heylich,
 Die een stadt bevooghden, wel rustigh en veyligh.
 Nu ist immers onrecht, schande, en waert om verfoeyen,
 Dat die gheen die met sulcx hen niet en bemoeyen,
 Die niet altoos en doen, die gemeen saecken vluchten,
 'tHouwelijck versmaden uyt vreesen van vruchten,
 Die in dees gemeenschap burgerlijc, minlyc en schoon,
 Niet brengen dan roock, woorde schaven een ydel toon,
 Dat dese, segg' ick noch met herts treuren klachtigh,
 Der ghemeen vruchten zijn en blyven deelachtigh.

Men vint noch andere, die oyt vierigh speelden,
 Met verboden liefde en schantlicke weelden.
 Andere neren sigh met helsche toverye,
 Alckemisterye, guychelsche roverye, +
 Wichelry, wangelooft, en godloose dinghen.
 Dit zijn name-schenders, nacht menschen, duysterlingen,
 Van snooder geboorte en der Poeten apen,
 Die looflijck allencxkens die vruchten tot sich schrapen,
 By *Agenoria* bearbeyt vlijtelijck,
 Om leechlijck te verdoen, valt dat niet spijtelijck?

Teghen dit quaet, o God wilt u raet ontluyccken. +
 Nu ist tijdt u Donder en Blixem te bruycken.
 Maer is u goedigheyd daer toe noch onwilligh,
 So sent terstont neder, dat's immers recht en billigh.

+*De ampten vande seven gesellinnen worden int lange beschreven.*

+*Politia beschrijft haer ampt en wat onnutte saken daer omme gaen.*

+*Algemisten die 't volc wys maecken dat sy slechte stoffe connen in gout veranderen*

+*Politia bid om raet tegen alle ongheregeltheydt en dat Polemus haer straffe.*

Den wreden *Polemum* God des wraecx, en straffe hert, ⁺
Dees boosen in boosheydt opt alderbooste verwert.
Straft dees Wespen, sluymers en onnutte verslinders,
Die gantsch gheen nut en doen, maer krachtigh veel hindere.
V selve betamet, O *Iupiter* machtigh,
Dees lieve Maeghdekens u gaven eendrachtigh
So wel te beschermen, dat sy die snode handen
Niet te deel en werden t'uwere en 'thaerder schanden.

Als na *Politia* dees dingen verhaelde
Met een dappere ernst, daer geen soetheydt faelde,
Ende met een oock wees op de maegdekens reyn,
Behaelde sy den jonst vanden Goden ghemeyn. ⁺
Daer omhelst *Iupiter Labor* onverwinnelijc,
Cust *Agenoriam* seggende minnelijck,
Gaet voort ghy dappere, volhert in u deugde,
Den hemel ende ons siedy een lust en vreugde.

^g*Orcus* geeft zijn Dochter *Inertie* die aerde,
Hy self sal oock haer met haer Volck van onwaerde,
Levendigh en doot op slocken en verslinden.

⁺*Godt des wraecx en der straffe, die de Grieken Nemesis Dochter van d'Oceanen en nacht geacht hebben.*

⁺*Jupiter seghent Labor en Agenoria.*

^g *De Helle en Afgrondt geeft zijn Dochter Traegheyde de Aerde, dat is 'sWerelts wellust en vermaec, daer sy aerts, en sonder schroom op leven, tot dat haer tydt en zyn ongheduldt haer levende inswelleghet, dat is datse eeuwelyck ghepynicht sullen worden inde Helsche tormenten, waer haer worm noch pyne niet en sal sterven.*

Daer sullen die tragen haer ^h Furien vinden,
 Die hem sullen quellen met sware ellendigheydt,
 Sonder dat beveynstheys of bedrogs behendigheydt
 Haer oneyntlijck verdriet yet sal mogen verlichten,
ⁱ Maer ghy e'eldeught Ridders die onder den standert
 Van mijnen *Hercules* Ridderlijcken wandert,
 Wilt manlijck strijden en verwinnen vromelijck,
 Sijnen staet, zijnen roep, en zijn gantsche leven.

^k Men sal u gheen kransken van Lauren te loon gheven.
 Maer saligheydt eeuwich die maect ware verblijders,
 Die komt eygentlijck toe den wettigen stryders.

^l Als *Jupiter* 't selve vruntlijck hadde volseyt,
 Kuste hy die Maeghdekens met Godlijcker Majesteit,
 En beval den vyve stadelijck te wesen
 By den vromen menschen in naerstigheydt ghepresen.
 Voorts wilde hy dat die deucht met haer suster die lust,
 Naeckt en bloot stadelijck by hem soude zijn in rust.
 Alleen tot genot van die d'aertsche Kemele,
 Door den Naelde steken, en inden Hemele,
 Al wandelende die wijl sy noch leven op aerden.

Maer *Politia* wert bevolen na waerden,
 Wel te doen schilderen die ^m twee schoon Goddinnen,
 En die 't volc te toonen tot aenloxcel der minnen,
 Of sy noch eens door liefde van't Godlijck behagen,
 Schijndeught en aertsche lust vesma'ende opwaerts sagen,
 Ende begeerlijck ten Hemel wilde stijgen,
 Om 't genot vande twee schoon Goddinnen te krijghen.

Voorts heeft daer *Jupiter* ⁿ *Caliopen* bevolen,

^h *De Furien oft rasernyen zyn drie gesusters ghenoeemt Tisiphone, Alecto en Megara, sy worden geseyt dochteren vande Nacht ende Acheron, Orpheus noemtse Dochteren vanden Helschen Iupiter, dat's Pluto, en van Proserpina, Hesiodus maectse Dochter van Saturnus, en van d'aerde, segghende datse voortgekomen zijn vande Druppelen bloedt dieder droopen uyt d'afghesneden mannelyckheydt van Saturnus, dees drie furien noemtmen met eenen naem Eumenides oft Erynnes, Eumenides wil gheseyt zijn gheen goet ghedacht of gunstigheydt, Erynnes sin verdervende oft dul worden, d'eerste is gheheten Tisiphone: Tisio is op Griecx wrake, en Phonos is moort, dus soo veel al wrake-moord: de tweede Alecto, dat is onruste: Alectos is int Griecx soo veel als een die gheen stadigheydt of rust en heeft: de derde Megera, is benyden: want opt Griecx Megarein, is so heel als nydig zijn, dese dry hadden naer der Heydenen meninge over den Menschen verscheyden straffinghe t'oeffenen, en waren daerom seer ghevrees, en elck strafte soo sy meenden, de ghene die vervielen in misdaden van haer aert, d'eerste de moort oft wrake, de tweede d'ongeruste, die door onstadige sinnen hun ter onkuyshydt oft wellust begaven, de derde die uyt droegen, &c.*

ⁱ *Vermaninge om stantvastig zyn beroep waer te nemen.*

^k *De vermaerde spelen die d'oude gebruyct hebben, soo Olimpisse, Pythiense, Nemeense en Isthmiense, die geoeffent wierden door de voornaemste van Griecken, en wiert den overwinner omkranst met een Lauwre krans, in beloninghe van zijn victorie, en gedyden hem den selven crans tot een eeuwighe geheuginghe van zijn nacomelingen.*

^l *God segent de seven dochters van Agenoria, en ghebiet de vyve, als mogentheydt, waerheydt, segghen, vruchtbaerheydt, en 't leven, by de menschen te blyven woonen, maer deught en lust treckt hy met hem ten Hemel, om den mensch te betoonen dat hier noch ware lust, noch deugd te vinden is op aerden, maer datse Hemels, suyver en naeckt God dienen.*

^m *Te weten, deught en lust, want alhier en is gheen ware deughte noch lust te vinden.*

ⁿ *Caliopie is een vande neghen Muse of sang-Goddinnen, die Dochters zyn van Iupiter en Mnemosyne, haer naem komt van Kale Ops, dat is goede stem, en betekent niet anders als soetigheydt des ghesangs, en goede over-een-stemminghe die het singhen vereyscht te hebben,*

So luyt als sy mochte, in al d'aertsche scholen
 Om 'tvolck te verhoeden van 'tdootlijc sondighen.
 Dees openbaringhe klaerlijck te verkondighen.
 ° En hoopt niet o mensch voor *Jupiter* te helen,
 Den misdaet der herten valsch, want hy sal deelen.
 Den goeden loon, straf den quaden, elck na zijn wercken.
 pDie laetste dagh komt alle dingen ontdecken,
 Die traghe queldt hem self, en macht leven niet rekenen,
 Vernieut u 'tis nu tijdt, men sal't haest al nieu mercken.

sy is weerdiger als alle haer ander Susters want sy leert den dichters gheen lichtveerdige liefde singhen; noch der jongher luyden begeerte vervullen met een ydel ghesnap: oft met vryagise genegentheden. O neen, want sulcke Dichters wilde Plato uyt de Steden verjagen, te weten: uyt 'tgeselschap der jeugd en der onwetende; te seer gheneyght tot beroeringhe des gheests: als die de verborghen meeninge der Dichters niet en verstaen maer sy leertse singen de Hymnen, dat zijn Goddelycke Lof-sangen, de loven en heerlycke daden der Helden, en der gheruchtweerdigher mannen, men seghtse te wesen de Moeder van Orpheus, om de treflijckheyte van zyn schrijven: gelyck vertelt wort dat andere Dichters van d'andere Muse oock bejonsticht: en eyndelyck met hunnen konstighen gheest waren toegheblasen en ghedreven, te weten Museus van Urania, Homerus van Cilo, Pindarus van Polymnia, Sapphe van Erato, Thamyras van Melpomene. Hesiodus van Terpsichore. Virgilius van Thalia, en Ovidius van Euterpe.

- o Om dat d'onwetende en roekeloosen hoop niet wel en konde begrypen dat Godt doordringhende is tot de achterkamers van onser herten, en dat hy weet de alder heylighste ghedachten onser zielen, so dat daer wt volghende hy straft oft beloont een yeder naer sijn verdiensten, hebben sommighe wyse Ouden ghedwonghen gheweest hun vroet te maken door een plumpe en tastende middel datter in de Helle Richters waren, die een yeder afgestorvenen richten na zyn verdiensten, en op dat zy niet dencken en soude hun misdaet voor de Richters te verswygen, of meynen dat de Richters sulcx niet en konde weten door dat weynigh oft gheen Menschen ghetuyghen zyn van hun heymelijcke zonden, en dat dickwils de overledenen oordeel ontfanghen eer dat de Levende (die dat konde ghetuyghen) daer by zyn, so ist datse gedwongen zyn te verziere datter inde Helle dry helsche Furien, Erymes oft Eumenides zyn, die als Beulen met Tormenten yeder afghestorven ziele voor de Rechters doen bekennen haer misdaden, en dan Loon na verdiensten ontfangen.
- p Een grouwelijcken Dag des Oordeels, daer van ons de H. Schrift soo dickmaels vermaent, int welck dit groot Al, uyt niet geschapen, wederom door vyer en vlam tot niet sal komen, en yeder mensch voor den Richter sal moeten verschynen, om loon naer verdiensten t'ontfangen, daer niet bedect oft verborghen sal blyven. Schrickt, schrickt o Mensche! En ghedenckt dien laetsten Dag.

Hymnus oft Lof-zang van't Goudt.

+IN den Boecken by d'oude wijse beschreven,
Vindtmen d'oude arme Werelt so verheven,
Dat zy die seggen geweest te sijn van goude,
Daer tegen die hare maer Cooper sijn soude
En d'onse yser, ja niet dan snoode aerde.

Dits vreemt Stuver, want doe wast rode Metael

+Gantsch seltsaem, en min gheacht dan Yser oft Stael.
Daer teghen vindtmen nu ter tijt meer gout int Landt,
Danmen in d'eerste tijt Koper of Yser vant,
So dat dees rijcke Werelt met Goude vervult,
Wel rijckelijck met louter Goudt mogh sijn vergult.

+ Die blinckende Ghesteenten sijn sulcx van Nature,
Dat hun hare seltsaemheyte waert maeckt en dure,
Maer 't begheerlijcke Gout heeft so jonstigen kracht,
Dat het deur sijn veelheyte veel te meer wert gheacht,
Hierom achtens d'ouden deur sijn seltsaemheyte kleyn,
Nu achtmen 't groot, om dat het veel is en ghemeyn,
Oock quam't om dat d'oude 'tGoudt niet bruycken konden,
Want zy sijn aert en werckingh niet verstonen.

+ Maer nu weet elck dat het vyer 'tGoudt niet en hindert.
So't daer deur wert ghesuyvert, maer niet vermindert:
Ende want die wereltd metten vyere moet vergaen,
Denckt elck dat hem 'tgedurighe Gout dan by sal staen,
En dat des Edelen Goudts onbederflijckheyde
Sijn Minnaers weeldig sal voeden in d'onsterflijckheyde.

Dit maeckt dat de Menschen allerley waren, +
Sy sijn noodtlijck of lustigh, willigh ende garen,
Om dat lieve Gout te hebben, overgheven,
Om 'tGoudt waeght Crijgsman en Coopman 't leven,
Want zy dencken, wy moeten't hier doch al laten,
Maer hebben wy Gout, dat sal ons namaels baten,
Want dat mach deur vyer noch doot gheensins bederven
'tIs goet goedt, dat elck stervende hem selfs mach erven.

Hier deur vindtmen so weynigh ghevende Christen: +
En so veele Goutsuchtighe Alchemisten:
Die vlytigh blasen om d'Aerde, Steen, en Hout:
Immers die gantsche Werelt te veranderen in Goudt.
Om met den vernuftighen *Midas* te weeren,
Dat het slinnende vyer die Wereltd niet sou deeren,
Ende die so eeuwich in wesen te houwen.

Dus weet nu elck des Goudts aert wijslijck te aenschouwen.
Die is ghedurigh, maer sijn werckinghe is krachtig.
Want het Gout schijnt ter werelt een God Almachtigh, +
't Maeckt oock deur sijn bysijn Almachtige Menschen,
Ghenietende in Lijf-waen ende Ziel heur wenschen.

Seker die 'tghelt heeft mach al sijn lusten koopen, +
Sietmen niet duysendt menschen vlytelijck loopen,
Om te vullen den rijcken buyck onversadelijck?

+*Van de gulde Eeuwe,
Metamor. Ovid. lib. 1.*

+*Datmen nu meer Gout vint
als in de gulden Eeuwe.*

+*Goudt wort door sijn
veelheyte meer geacht.*

+*Nu is de aert des Gouts
beter bekend.*

+*Om Gout waeght-men alles.*

+*Om de Werelt van't
bederven te bevryden
soectmen nu Gout. Ovi.
Metamorph. Lib. 11.*

+*Goudt houdmen voor God.*

+*Goudt mach al sijn lust
genieten.*

+ Eenighe vanghen met Netten verradelijck,
 Ooc met snelle Honden en Valcken konstich ter vlucht,
 Visschen in Zee, Dieren in't Wout, Vogels inde Lucht,
 Andere zijn besich int weyden ende meesten,
 Van Melck-Fonteynen en Woldraghende beesten.
 Dees verguldt met Gout-geel Coorn het aertrijck swert
 Ende die plant die vreught van 'tMenschelijcke hert.

+ Om alle 'twelck smakelijck te bereyden
 Sietmen dan noch veelreley handen arbeyden.
 Als Molenaers, Backers, bier ende Wijnbrouwers,
 Cocx, Pasteystackers, Aptekers ende Vleyshouwers.

+ Behalven den Buyck hebben d'oogen ooc haer lust
 Makende hoopwerck van konsteners grooten onrust,
 Met Schildren, Steenhouwen, Gout en silver te smeden,
 Oock met Tapyten en borduer-werck te reden.
 Men siet oock met allen vlytelijck woelen,
 Spinsters, wevers, en Bontwerckers voort ghevoelen,
 Ick swijghe die Vroukens, daer die Mans na loopen.
 Want die zijn selden soo dicht, sy en werden wel open.

+Door een milde gout reghen, voor haer begeerlijck
 Als die niet en klatert, want dan blijftmen noch eerlijck.

Den dienst des reux onderhoud mede veel luyden,
 Door planten ende branden van rieckende Kruyden,
 Door't konstelijck menghen van dierbare salven,
 En door diesghelijcx meer, hier nau verhaele ten halven.

Maer wat moeyten maken die leckere ooren
 Voor Luyte, Fluyte, Harpe, Orgel, Cromhooren
 Vyoel ende alle Instrument Musicael:
 Oock voor die stemme, soeter dan die Nachtegael?
 Voor by gaende die teder ooren cramosinich
 Die dyer copen honichwoordekens fenijnigh.
 Om te schijnen 'tgunt sy niet en willen wesen,
 Als sy vanden quaden goedt werden ghepresen.

Wilde ick dan hier noch al d'ambachten brenghen ter dans
 Als schrijnwerckers, potbackers, stoeldraeyers, timmermans,
 +Smits, Lijndraeyers, verwers, glasemaeckers, droochscheerders,
 Met meer andere arbeytsame Gout begeerders,
 Die alle heuren arbeyt het Gout onderwerpen
 Ick sou mijn ghesleten Pen dickmael moeten scherpen.

Siet soo menigh Mensch dient den Rijcken uytwendigh, +
 Die elck voor ander naerstigh en behendigh
 Om van zijn gout te genieten zijn pogende.
 Maect dan 'tGout niet over veel Menschen moghende?
 Also geeft het gout, al dat den lichaem mach lusten.

Dat ist alleen niet, het stilt oock den waen met rusten.
 Meyntmen dat hooge staet den moet mach vernoegen +
 'tGheschoncken Gout can hem die ter keure toe voeghen. +
 Stont yemandt gaerne in vermaertheydts cedelen
 Het edele Gout maeckt den Boeren edelen.
 Heeftmen 'tvolcx eere boven alle dingen lief +
 'tEerlijcke Gout maeckt eerlijck, al waert Hoer of dief
 Want het gout is verde boven deught eerwaerdigh.

+Gout mag jagen vogelen,
 visschen, weyden, saeyen
 maeyen &c

+Alle leckernye wordt om
 'tgout bereyt.

+Alle konstenaers wercken
 om't gout, die hier vervolgens
 verhaelt zyn.

+Ovid. *Metamorp. lib. 4.*

+De Poeet can niet alles
 noemen wat het Gout doet.

+t Goudt maect ghedienstigh
 en mogende.

+Edel
 +Eerlyck.

+Rechtvaerdigh.

'tGout maeckt dootslagers, ja ooc moorders rechtvaerdigh, +
'tGout maeckt den bloden stout, den plompen konstigh,
Den leelijcken schoon, en den strengen rechter jonstigh,
Die (mits van 'tgenadige Gout veel t'ontfanghen,
Genadelijck verbeurde leven kan verlangen, +
So datmen niet wenschelijcx en mach bedencken,
Of 'toervloedig Gout krijget met schencken.

*+Den bloden stout, den
lelycken schoon.*

+Verlangt het leven.

Dits groot, maer noch veel grooters can 'tGout ons gheven, +
Want deur miltheyt verkrijchtmen 'teeuwighe leven.
Ghemerckt Aelmoessen den Mensch van sonden vryen,
Ende brengen die ziel in 't hemelsch verblyen
Machmen oock yet beters wenschen of begeeren?

*+Men mag niet
wenschelicker alst goudt
bedencken*

Al dit mosten die slechte ouden ontbeeren,
Deur 't ontberen van des Goudts overvloedigheydt, +
En oock deur heur simpele onvroedigheydt,
Die des Gouts aerdt noch werckinghe niet en verstont.

*+d'Ouden verstonden des
gouts aert niet.*

Hierom na dien 'tGout voormaels lagh in 'sWerelts gront,
Verborghen, onbekendt, onghebruyckt ende ongeacht,
Dat nu elck kent, mint, bruyckt en vergaert met alder macht, +
Soo blijckt d'oude Werelt Yser, ja vermolsemt hout,
En de tegenwoordighe daer tegen fijn louter Gout.

*+Daerom was d'oude werelt
yser, en de tegenwoordige
gout*

EYNDE.

Lof Van de Ghevanghenisse.

*GOd Almachtigh is wonderlijck in sijn wercken
 In al 's menschen doen mach men ooc wonder mercken,
 En ick moet wonder schryven so 't hert onrustigh,, is,
 Om een Paradox, dat's wonder sproock te bewysen,
 want ick denck de gevanckenisse te prysen,
 Int bethoonen datse wenschelijck en lustigh,, is.
 't Verkrijgen der begeerten van 'tgoed menschelijck,
 Is voor allen menschen lustigh en wenschelijck,
 So is oock mede 'tontgaen van 's menschen quade,
 Dit goed is Deughd, 't quaed zonde, want ware deughde
 Salight den mensche met gestadige vreughde,
 maer zonde boet hen selfs, en quelt met ongenade.
 Nu oeffent de kercker den goeden met verblyden,
 Den quaden doetse boosheyds hanteringe af-snyden,
 En geeft so den goeden vreught, den quaden ruste:
 Baertse dan inden manlijcken verdueligheyd,
 En vrydtse d'andere van quellijcke schuldigheyd,
 Ist de kercker dan niet een wenschelijcke luste?
 Maer sal hier yemand seggen, zy rooft den vryheyd,
 Dit is der menschen meeste lust, begeerte, en blyheyd,
 Hoe can vryheyds verlies eenichsins lustich wesen?
 merckt: misbruyckte vryheyd quetst en is schadich,
 Daer af verlost de gevanckenisse gestadigh,
 Dat van't quaed verlost wert te recht gepresen.
 Ist voor den onwysen kinderen niet te wenschen,
 Dat hen trouwelijck by den sorghvuldigen menschen,
 Vuyr, mes, en al dat quetselijck is werd onthouwen?
 Want het soude in haer misbruyck en handen,
 Hen doodelijck wonden, en smertelijck branden,
 Het is voorwaer lustich dat beschermt voor benouwen.
 Vryheyd is macht hebben om wil te volbringen,
 Die wil meynt des menschen nut in alle dingen,
 maer zy verkiest dickwils schade deur zotheyd bedrogen,
 dan is haer nut des volbrengers macht te derven,
 want soeckende nut, souse hinder verwerven,
 wie soude sijn eygen schade doch wenschen mogen?*

*Den onwysen staet dan wenschelijck te begeeren
de macht van haer zotte wille te ontbeeren,
Om so haer bederffelijcke schade t'ontkomen:
Nu sijn alle menschen op Aerden so onvroed,
datse niet en weten wat hen quaed is oft goed,
dies zyn alle menschen zot, niemand uytgenomen.*

*So volght, dat voor alle menschen op der aerden
de Kercker nut is, lustigh, begeerlijck van waerden,
want die roof hem van macht en verdriet te proeven,
Voorwaer van 'tverderven is elck hen afkeerlijck,
So is niemand dan verdervens macht begeerlijck,
Vryheyd derven is dan lustigh, want zy werckt bedroeven.*

*Also wrocht de vryheyd van ons eerste Vader
Pynlijcke droefheyd voor de menschen allegader,
Als sijn onverstand 't verderven ging verkiesen:
Ach had hy die schadelijcke vryheyd ontbeert,
Hy en wy waren noch onschuldich ge-eert
Int Paradijs, sonder dat te mogen verliesen.*

*Wijser dan Adam was den vernuftigen Vlisses,
die wetende dat 's menschen vryheyd onwis,, is,
Haer zotticheyd met willige banden bedwanck:
want hy om van zyn vrye lust niet te sijn verrast,
Hem selven dede vangen en binden aen de mast,
En ontquam so der Syrenen aentreck en gesanck.*

*Gemerckt dat de menschelijcke sinnen onvast,, sijn,
So dat wy door onse blinde vryheyd dick in last,, sijn,
Ons qualijck-vaert wenschen deur zot bedencken.
wie sou hem selven niet voor een wensch toeschryven,
dat hy op't scheeps boordt moeste blyven,
En macht derven om hem selfs te verdrincken?*

*Nu weder de gevangens die zyn tweevuldich,
want alle gevangens sijn schuldigh oft ontschuldich:
de schuldigen vangt men om misdaed oft borgen,
de misdaed is oock doodelijck of niet,
den doodschuldigen quelt een oneyndlijck verdriet
So men 't waent, en d'ander ontwijfflijck sorgen.*

*Als den quaden sterft, so eynd hy sijn droevige quaedheyt,
dit is 'tgene daer in sijn wenschelijcke baet leyt,
Ist niet lustich druck en 't quaede datmen vreest t'ontvlieden?
Hy weet dat hy doch van hem selfs eens sterven moet,
des hy hem begeerlyck om zyn quaedheyt te derven,, spoet,
want de doot is wenschelyck voor ellendige Lieden.*

Oock is de quaed-doender so stervende anderen nut,
 want d'exemplaer straffe deur vreesse veel quaed beschut,
 dus valt sijn dood vruchtbaer en stichtelijck,
 Ander en leven hen selfs noch niemand tot profyte,
 En werden 'tleven nae pynlijcke smerte quyte,
 maer dese sterft ghesond, spoedigh en lichtelyck.

Eenighe vereeren Sinte Barber met woorden wichtich,
 Biddende devoot om eenigen dood voorzichtig,
 dat hem dick mist, dan quietst het onvoorsien gheschut meest:
 maer den kercker houd den dood stadich voor ooghen,
 dat hem de gevangens daer nae schicken moghen,
 En maect datmen deurt dicmaels vrese den doot niet en vreest.

Is dees gevangens misdaed dan niet doodlyck,
 die kercker doet hem syn quade laten noodlyck,
 want nu den mensch altyt wat moet doen, 'tsy goed oft quaet,
 So volght dat hy 't quaed latende, 'tgoed moet pleghen,
 Goed doende, werd goedheyds aerd en 'tgoed verkregghen,
 So verkryght de Kercker 'tbegeerde goed vroegh en laet.

Valt 'tverkryghen van 'tgewenschte geod niet lustigh?
 dit verkryght den gevanghenen deur den Kercker rustigh,
 Is dan den Kercker niet wel een lustighe saecke,
 dat ick segghe die banden 'tquaed doen te beletten,
 't Lelijckt datmen daer mach noch roven, moorden, afsetten,
 Noch knevelen, overmids die gereede wraecke.

't Is oock wenschelijck dat van 't gesichts bekooringhe,
 Van't vleesch begeerlijckheyd, en 's herten verstooringe
 de gevanghen overmids de boeyens werd verlost,
 want hy sit doncker, of hy siet niet dan onlust,
 Des heeft hy gheen quade begheerten noch onrust,
 En sterft soo de zonden dat hem luttel moeyte kost.

Niemand en is so vuyl, hy waer gaerne reyn ghepresen,
 Bemint elck der deughden schijn, hoe veel meer 't wesen,
 die Kercker maecttet oock, en door dien wort 't lijf heel reyn,
 Naerdien dan de banden de hoochste wensch verkrijghen,
 Wie sou haer wenschelijck lust konnen verswijghen?
 Sy geven een suyver hert aller deughden Fonteyn.

die Kercker doet de zonden treurich bedencken,
 Sy can door af latingh en berou, de boosheyd krencken,
 Sy baert door't straffende onderwijs selfs kennisse,
 Sy maect den mensche door oordeel ten goeden spoedich,
 Geduldigh, gehoorsaem als een lam, sachtmoedigh,
 Vorderende so de deught met der zonden schennisse.

*Inden Kercker spreektmen daglycks van sterven,
 Dit vermaen doet de dootlijcke sonde derven,
 Want men gedenckt daer by 'smenschen oock Gods oordeel,
 Dan komt uyt de vreese, onnut van 'slevens noot,
 Een salige vreese, voor de eeuwighe dood,
 Dits wysheyts begin, wat dunckt u is dat gheen voordeel?*

*Is dat gheen voordeel om begeerigh na te loopen?
 Is dat geen Peerle, daerment al om soude verkoopen?
 Is dat niet 'nodelijckste, en by magdalena verkooren?
 Wat machmen hier doch wenschelycker begeeren
 Dan de verstant bernende vreese des Heeren?
 Die dees vint, al verliest hy't al, heeft niet verlooren.*

*Dit is 'theylsaem voordeel, der Hoeren en Boeven,
 Den welcken haer sonden meer dan die kluysters bedroeven
 Des sy oock voor den schynheylige sullen in gaen,
 Och, waer dit verstant by elck gevangen misdadigh,
 God soude haer aller ontbermen genadigh,
 Maer nu vintmer veele die't in een verkeerde sin slaen.*

*De banden betemmen dees wilde dieren fel,
 Als rasende menschen die int duyster bedaren wel,
 Oft als deuchnieten, die de Casteelen woest maecken,
 Niemand is soo verwoest, de sloten maken hem tam
 Als daer yemant verandert in een Lam,
 Hoe sout genesende goet niet soetlijck smaecken?*

*Maer is yemant uyt pennincklicke schult gevangen,
 Die en heeft geen ancxt voor 'tschandelyck hangen,
 Want selden sietmen die groote dieven op knopen.
 Dees gevangen is schuldigh, buyten, oft met zyn schult,
 Ist zijn schult niet, soo heeft hy lichtelyck ghedult,
 En pynt hem niet seer om uyt de banden te lopen.*

*Wat sulcke menschen en vinden hun selven niet bedrogen,
 Als die met smaeds hasert naer goed'ren pogen,
 En komen soo in gevancklycker vooghdyen:
 Als een Paert tot syn bederven hout woest en wilt,
 door des opsitters konste met den toom rustigh wert ghestilt,
 dat hem tot syn ghemack soetelyck laet beryen.*

*So wert die deught betemt van 'twoedelyck hollen,
 Van 'tmoeyelyck leven, van 'tonvroedelyck sollen
 door den matighen toom vande Kercker bedaert.
 dit let hen het drincken, hoereren en vechten,
 Wonden, dootslach, en ander ongerechtigheys knechten,
 Soo datse hen gesont ende onschuldigh bewaert.*

*Dit is noch alleen niet, wantse avond en morgen
Den sorghledigen menschen den kost can besorgen,
Die anders in gebreck hongerigh waren vergeten.
Alsoo verlost de Kercker voorsichtigh en kloeck
Die gevangens van Adams pijnlycke vloeck,
Datse sonder sweet haers aenschyns 'tbroodt waerdig eten.*

*Sonderlingh als 'tvalt dat een milde Merten,
Met een sorghvuldighe Anna getrou van herten,
d'Arme gevangens oock gerieven rijckelyck:
Want dan zijse in't volle leuye lecker-lant,
Hebben de onbesorghde kost, vreesen voor geen vrecker hant,
Laten 'tvoelken sorgen, en singen musycklyck.*

*Dese mogen op haer eyghen Acker niet bouwen,
Des verlanght hem niet te vlieden uyt de Couwen,
Want sy mogen na lust eten, drincken en slapen,
Recht als de gnortende onreyne beesten
Genieten sulcke edele swynige geesten,
Der Epicurenen saligheyt rechtschapen.*

*Maer diemen doet vangen buyten haer schulden,
Is om haer deught, oft om een ofte thien duysent gulden,
Inde betalinghe vande welcke sy falen
Sulcke hadde de fortuyn met armoede gedreycht,
Maer gevangen maeckt hyse rijck uyt jonste geneycht.
Hem van alles versiende, dat andere betalen.*

*Al en gaet hy niet uyt hy hevet van geen doen
Want een ander haelt zijn behoefte avont en noen,
Die hem aen dient vlytigh, weeldich en begeerlyck,
Wat schaet den geldeloose broerkens het derven van't gelt,
Alst een ander voor haer wellust mildelyck telt,
Dus is een pennicxken te hebben eerlyck.*

*Moet dan yemant om deucht gevancknis lyen
Alst onder wylen wel valt in Turckyen
Daer't den quaden lust is den goeden te vernielen
Soo is hy een jonger van Godlycke klaerheyt,
Die wacht hem met onverwinnelycke waerheyt,
Om hem te bevryen vande banden zyner zielen,*

*Wat baet hen 'swerelts vryheyt diens ziel is gebonden
Met duysent aenklevende dootlycke sonden?
Wat scha'et oock de rycke Siel dees lichaems banden?
Niet, hy pronckt met zijn meesters chuysters eerlyck,
Meer dan menigh Sot met ketens van gout begeerlyck,
Der vromen boeyens eeren hun den vanger tot schanden.*

*Veel deuchtsame Heydens, soo strybaer als geleert,
 Hebben met haren gevanckenis den Kercker ge-eert
 Als Socrates, Phocion, Regulus, en meer anderen
 Oock soo veel Propheten, Apostelen, en Gods vrienden,
 Die den Heer vrolyck inde gevancknis dienden.
 Datmense ontallijck vint in schrifteurs door-wanderen.*

*Dat nu de banden gheen droefheyds oorsaeck en zijn
 merctmen lichtelyc aen d'onderscheyt tusschen droefheyd en pyn
 Want droefheyd is een waen bestaende int gemoet,
 Spruytende uyt meyninge dat de mensch yet quaet geschiet
 Maer pyn is smert in lichaem, geen treuren noch verdriet
 En komt uyt honger, dorst, oft gequel, in vleys en bloedt.*

*Gevangen te syn en is geen pyn voor 't lichame,
 Want de plaets is grooter dan 'tlyf, warm ende bequame,
 Oock mach 'tlichaem spijs en dranck genoegh gebeuren,
 De wyse man en heeft gheen waen, maer goetd verstant,
 Dat noyt in banden yet sichtbaers quaedtheyts vant
 Dus mach hem die ghevancknisse niet doen treuren.*

*Der onwyse sotten droefheyd vergaet metter tydt,
 want die voelt dat hy noyt pynlycx en lydt,
 Als die ghesont, vet, sterck, in boeyens leeft,
 Hy treurt niet dat syn ziel in des lyfs Kercker woont,
 Des hy't snoode lichaem oock niet en verschoont,
 Dat veel reynder en ruymmer gevancknisse heeft.*

*Men siet dese veel tijdt na uytkomen verlangen,
 maer alle menschen syn inde werelt ghevangen,
 Van welcke, de duysentste niet na verlossinge hoopt,
 want elck weet, sal hy de Hemelsche vryheyd erven,
 Dat hy in 'swerelts ghevancknisse de doot moet sterven,
 maer de hoop van d'ander dick banden en doot ontloopt,*

*De trou hecht man en wijf, dat geen van hen beyen
 By andere mach slapen, sy moghen oock niet scheyen,
 Also dwingt de Kercker den menschen op een stede,
 Gelyck een vrou voor een man, is een plaets genoegh
 't Zuelt een man niet, maer een wyf te hebben t'zyn gevoeg
 Dies heeft oock die gevangen in een plaetse zyn vrede,*

*maer de gevangen (denckt men) moet zijn wyf ontberen,
 Is dat een deuchdelycke vrouwe met eeren,
 So verandert het verlangen, die liefde besondere.
 Die trouwe doet haer proeve, dat verlusticht de man,
 Des byslapens satheyd maeckt zijn krachten niet wan,
 maer 'tafwesen maeckt den man vromer en gesondere*

*Ist een quaedt wyf so elck de zijne waent gemeenlyck,
 Wat verdriet ist hem gescheyden te syn eenlyck
 Van een twistigh, listich, klappich, snappigh, heyloos wyf?
 Dees is pynlyck te hebben en lustigh te missen
 Want haer afwesen doet stadighe onrust slissen,
 So streckt de Kercker en Kerckhof voor ziel en lyf.
 Sy toont de vrienden en kan veel onlust beletten,
 Die men heeft int reysen, honger, kout en hetten,
 Regen, windt, vallen, arm, been, ia den hals te breken,
 In stock sittende, machmen in Zee niet verdrincken,
 Men hoorder geen moordelycke Swaerden klincken,
 want de weerloose en vecht niet, en wert oock niet doorsteken.
 Eyndelyck rust is 'teynde van al 'smenschen wercken,
 Dus is sy beter van d'arbeyt, een kint sout mercken,
 Inde gevanckenis viertmen altydt rustich,
 Daer by, en by al 'tverschreven klaerlyck mach blycken,
 Dat gheen vryheyt by haer is te ghelijcken,
 En dat de ghevangenis wenschelyck is en lustigh.
 maer nu op dat oock niemant en waen,
 Dat ick hier soude willen bestaen
 Vande gevanckenis een Hemel oft Prieel te maken,
 So wil ick hier het seyl gaen swichten,
 Om wederom van nieus te dichten
 Eenige andere stichtelycke saken.*

*Begonnen ende voleynt inde ghevanckenisse,
 't Iaer seven en tsestigh op Vrouwen ontfangenis.*

D. V. COORNHERT.